

ODA EKONOMIKE | KOSOVA CHAMBER
E KOSOVËS | OF COMMERCE

Klima e Biznesit në Kosovë

TM1 - 2023

Prishtinë, 2023

INDIKATOR MATËS I TENDENCËS NË BIZNES

Tre mujori i parë i vitit 2023

ODA EKONOMIKE | KOSOVA CHAMBER
E KOSOVËS | OF COMMERCE

Të nderuar miq dhe kolegë

Iniciativa për rifillimin e publikimit të raportit “Monitorimi i bizneseve në Kosovë” nga Oda Ekonomike e Kosovës, është një hap i rëndësishëm që siguron informacione të sakta për bizneset në Kosovë. Oda Ekonomike e Kosovës gjatë këtij studimi synon që përveç informimit të përceptimit të komunitetit të biznesit të trendëve

të bizneseve të Kosovës, gjithashtu të promovoj vlerat e biznesit të Kosovës dhe të kontribuoj në përafrimin e tyre me vlerat Evropiane. Oda Ekonomike e Kosovës gjatë aktivitetit të saj ka pasur për qëllim të rrisë nivelin gjeneral të ndërgjegjësimit të shoqërisë në lidhje në vlerën e sipërmarrësisë që Kosova posedon. Në lidhje me këtë, rol të rëndësishëm në krijimin e vlerave të brendshme në Kosovë dhe vendosjen e tyre në tregjet nacionale dhe internacionale e ka komuniteti i biznesit i cili ndikon në ngritjen e mirëqenies së ekonomisë dhe shoqërisë në tërësi. Prandaj, për ngritjen e imazhit të shtetit tonë dhe për tërheqjen e investitorëve të huaj kah format e ndryshme të partneritetit. Ky publikim para se gjithash do t’u shpërndahet të gjitha kompanive që kanë participuar në studim, të gjitha institucionet shtetërore, organizatat e biznesit, zyrat diplomatike, organizatat e donatorëve dhe të gjitha grupet e interesit të cilat në mënyrë direkte dhe indirekte influencohen nga promovimi i aktiviteteve të ekonomisë së Kosovës. Gjithashtu, ky studim do t’u shpërndahet atyre që kanë ndihmuar në ngritjen e imazhit të Kosovës dhe vlerave të tyre në Kosovë dhe jashtë vendit.

Që nga 2023 ky studim do të ketë vend të rregullt në baza tre mujore.

Me respekt

Lulzim Rafuna

Kryetar i Odës Ekonomike të Kosovës

Përmbajtja

Përmbledhje.....	2
1. Hyrja dhe metodologjia	5
2. Rezultatet e përgjithshme.....	9
2.1. Treguesi i klimës së biznesit	13
2.2. Indikator i besueshmërisë (konfidencës)	14
2.3. Pamja e përgjithshme sektoriale	15
3. Analiza Sektoriale	18
3.1. Prodhimi.....	18
3.2. Sektori i ndërtimtarisë	19
3.3 Tregti me pakicë	21
3.4. Tregti me shumicë	22
3.5. Shërbimet.....	24
4. Barrierat për zhvillim sectorial	27
4.1. Barrierat për zhvillim të biznesit në Kosovë.....	27
4.2. Barrierat me shtetet nga Ballkani Perëndimor.....	28
4.2.1. Barrierat tregtare të Kosovës me Shqipërinë.....	29
4.2.2. Barrierat tregtare të Kosovës me Maqedoninë.....	30
4.2.3. Barrierat tregtare të Kosovës me Malin e Zi	31
4.2.4. Barrierat tregtare të Kosovës me Serbinë.....	32
4.2.5. Barrierat tregtare të Kosovës me Bosnie e Hercegovinen	34
4.3. Barrierat me shtetet nga Bashkimi Evropian	35
5. Deklarata e Përgjithshme dhe konkluzione	37

Përmbledhje

Studimi i klimës së biznesit është një instrument i rëndësishëm për të vlerësuar dhe monitoruar mjedisin ekonomik në një vend. Implementimi i tij nga Oda Ekonomike e Kosovës për herë të parë tregon një hap të rëndësishëm drejt krijimit të një infrastrukture të fuqishme të informacionit për biznesin dhe investitorët në Kosovë.

Informacionet që rrjedhin nga anketat e klimës së biznesit ofrojnë një panoramë të hollësishme të kushteve të biznesit, duke identifikuar sfidat, problemet dhe ndryshimet e rëndësishme në ambientin ekonomik. Këto informacione ndihmojnë njerëzit në udhëheqjen e bizneseve dhe politikëbërësit në marrjen e vendimeve të informuara. Për investitorët e huaj, këto të dhëna janë gjithashtu të rëndësishme, sepse ato i ndihmojnë të vlerësojnë potencialin dhe rreziqet e investimeve në Kosovë.

Monitorimi i analizës së bizneseve është një burim i rëndësishëm i informacionit për aktivitetin ekonomik të një shteti. Ky lloj monitorimi përdoret nga shumë shtete anëtare të Bashkimit Europian dhe në ekonomitë e zhvilluara në të gjithë botën. Nëpërmes analizës së klimës së biznesit, autoritetet mund të identifikojnë faktorët që ndikojnë në konkurrencën dhe zhvillimin e sektorëve të ndryshëm të ekonomisë. Kjo mund të përdoret për të ndërmarë veprime korrigjuese dhe politika të përshtatshme për të përmirësuar kushtet e biznesit dhe të nxitur rritjen ekonomike.

Për pasojë, implementimi i studimit të klimës së biznesit nga Oda Ekonomike e Kosovës është një hap i rëndësishëm drejt përmirësimit të ambientit ekonomik dhe të promovimit të investimeve në vend. Ky lloj monitorimi dhe analize është i rëndësishëm për të siguruar që politikat dhe vendimet ekonomike të marrë në Kosovë janë të bazuar në të dhëna të sakta dhe të verifikuara.

Anketat e hulumtimit që fokusohen në 5 sektorë të ndryshëm si prodhimi, ndërtimi, shërbimet, tregtia me pakicë dhe tregtia me shumicë ofrojnë një përjasje më të gjerë të situatës ekonomike në Kosovë. Këto sektorë janë të rëndësishëm për ekonominë dhe aktivitetin tregtar të vendit.

Monitorimi i analizës së bizneseve duke mbledhur informacione nga menaxherët e bizneseve është një metodë e rëndësishme për të vlerësuar situatën ekonomike dhe pritshmëritë e tyre për

të ardhmen e afërt. Informacionet kualitative, që përfshijnë vlerësimet dhe opinionet e menaxherëve, mund të sigurohen më shpejt dhe lehtësisht krahasuar me figurat sasiore. Këto informacione kualitative shpesh janë më të besueshme në identifikimin e tendencave dhe zhvillimeve në industrinë dhe sektorët e ndryshëm të ekonomisë.

Rezultatet e monitorimit të analizës së bizneseve plotësojnë statistikën zyrtare sasiore që zakonisht dorëzohen më vonë. Kombinimi i të dhënave kualitative dhe sasiore ofron një perspektivë më të plotë dhe të thelluar mbi klimën e biznesit dhe tendencat e zhvillimit ekonomik në Kosovë. Kjo ndihmon në marrjen e vendimeve të informuara dhe në zhvillimin e politikave dhe strategjive ekonomike të ardhshme.

Është e rëndësishme të theksohet se situata e përgjithshme e biznesit në Kosovë konsiderohet të jetë deri diku e favorshme. Vlerësimi është se 37.80% e kompanive për situatën e tyre të biznesit e konsiderojnë si të mirë dhe të kënaqshme 44.90%, edhe përkundër këtij rezultati bizneset tregojnë një nivel të brishtësisë në aktivitetin e të bërit biznes në Kosovë gjatë këtij tremujori.

Ky vlerësim pozitiv vije si shpresë që në të ardhmen të ketë reflektim në stabilitetin ekonomik, rritjen e aktivitetit tregtar, krijimin e mundësive të reja biznesi, si dhe ndikimin e politikave dhe masave të ndërmarra për të përmirësuar klimën e biznesit. Është gjithashtu rëndësishme të vëmë re se ky vlerësim vjen nga kompanitë vetë dhe reflekton perceptimin e tyre në një kohë të caktuar.

Megjithatë, është gjithashtu e rëndësishme të kemi parasysh se situata e biznesit mund të ndryshojë dhe të variojë në mënyrë të shpejtë në kontekstin e ndryshimeve të mëtejshme të ekonomisë, politikave dhe faktorëve të tjerë të jashtëm.

Është shumë inkurajuese të theksojmë se pritjet e biznesit për tremujorin e dytë tregojnë një rritje të pritjeve për punësim në Kosovë. Parashikimi i rreth 46.40% të bizneseve për të rritur numrin e punëtorëve tregon një shenjë të qartë të besimit në rritjen e aktivitetit ekonomik dhe në nevojën për forca punëtore të shtuara. Kjo pritje pozitive për punësim pritjet të ndikojë në zbutjen e nivelit të papunësisë në vend.

Në të kundërt, vetëm 1.80% e ndërmarrjeve presin të zvogëlojnë numrin e të punësuarve, e cila është një shifër e ulët. Kjo tregon se afër gjysma e bizneseve të anketuara janë të gatshme të investojnë në fuqinë punëtore dhe të krijojnë më shumë vende të punës.

Rritja e pritjeve për punësim është një lajm i mirë për tregun e punës dhe për zhvillimin ekonomik në Kosovë. Nëse bizneset arrisin të realizojnë pritjet e tyre dhe të rrisin numrin e të punësuarve, ky faktor pritet të ndikojë në rritjen e të ardhurave të familjeve dhe në përmirësimin e mirëqenies së përgjithshme ekonomike në nivel të vendit.

Është shumë inkurajuese të dëgjojmë se në periudhën gjashtëmujore bizneset presin një zhvillim të favorshëm të aktivitetit të tyre. Parashikimi i rreth 82.40% të bizneseve për përmirësimin e aktivitetit të biznesit tregon një shenjë të qartë të optimizmit dhe besimit në rritjen e ekonomisë dhe performancën e tyre të biznesit. Kjo pritje pozitive është rezultat i disa faktorëve, si sezoni i verës që mund të sjellë rritje të aktivitetit tregtar, ardhja e diasporës që mund të kontribuojë në ekonomi dhe funksionalizimi i sektorit të ndërtimitarisë.

Vetëm 16.20% e bizneseve presin që gjendja të mbetet e njëjtë, ndërsa 1.30% e tyre parashikojnë një përkeqësim të situatës së biznesit. Kjo tregon një nivel të ulët të pesimizmit në ndërmarrjet anketuar. Optimizmi i shprehur nga bizneset bazohet në shpresat dhe pritjet për faktorë të ndryshëm që mund të ndikojnë në rritjen e aktivitetit tregtar dhe performancën e biznesit. Megjithatë, është rëndësishme të mbahet parasysh që pritjet dhe parashikimet janë të bazuar në kushtet aktuale dhe mund të ndryshojnë nëse ndryshojnë kushtet dhe faktorët e jashtëm. Në përgjithësi, ky nivel i lartë i optimizmit dhe pritjeve pozitive për zhvillim të favorshëm tregon një klimë të mirëbesimit në sektorin e biznesit në Kosovë dhe reflekton besimin e tyre në mundësitë e ardhshme për rritje dhe sukses.

1. Hyrja dhe metodologjia

Oda Ekonomike e Kosovës ka kryer monitorimin e analizës së bizneseve për herë të parë me qëllim të vlerësimit të perceptimit të njësive të biznesit në lidhje me mjedisin apo klimën ekonomike që mbizotëron në vend. Ky studim siguron informacion të vlefshëm për të ndihmuar në procesin e vendimmarrjes për aktorët e biznesit dhe politikëbërësit. Po ashtu, investitorët e huaj direkt gjithashtu kërkojnë të kenë akses në këto informacione. Monitorimi i analizës së bizneseve konsiderohet një burim shumë i rëndësishëm i informacionit për të kuptuar dhe vlerësuar aktivitetet ekonomike të një vendi.

Ky lloj monitorimi dhe analize të bizneseve është zbatuar në të gjitha vendet anëtare të Bashkimit Evropian, si dhe në vendet e zhvilluara ekonomikisht nëpër botë. Ky fakt tregon rëndësinë dhe përdorimin e gjerë të këtyre të dhënave në procesin e planifikimit dhe zhvillimit ekonomik. Me anë të këtij studimi, Oda Ekonomike e Kosovës po përkrah zhvillimin e një kulture të informuar dhe transparente në sektorin e biznesit, duke siguruar informacione cilësore që mund të ndihmojnë në marrjen e vendimeve të menaxhimit dhe politikave ekonomike të vendit.

Hulumtimi i monitorimit të analizës së bizneseve në Kosovë kryhet në baza të rregullta me një frekuencë tremujore. Ky hulumtim siguron detaje mbi perceptimin e kompanive në lidhje me situatën aktuale të biznesit dhe vlerësimin e pikëpamjeve të tyre. Nëpërmjet këtij procesi, Oda Ekonomike e Kosovës mundëson të parashikojë prirjet ekonomike dhe të ofrojë informacione të vlefshme për zhvillimin e sektorit të biznesit në vend.

Monitorimi i analizës së bizneseve është një iniciativë e drejtuar dhe koordinuar nga Oda Ekonomike e Kosovës. Organizata merr përsipër përgjegjësinë për organizimin, zbatimin dhe interpretimin e hulumtimit për të siguruar rezultate cilësore dhe të besueshme. Me anë të këtij monitorimi, Oda Ekonomike e Kosovës bën një kontribut të rëndësishëm në fushën e ekonomisë së Kosovës duke siguruar një burim të rëndësishëm të informacionit për aktorët ekonomikë dhe politikëbërësit.

Në këtë tremujor të anketimit, janë intervistuar rreth 500 kompani të zgjedhura nga listat e siguruar nga autoritetet zyrtare të Kosovës. Pjesëmarrja në anketa ishte vullnetare, dhe cilësia

e rezultateve varet nga gatishmëria e ndërmarrësve për të marrë pjesë. Intervistat u kryen në forma të ndryshme, duke përfshirë takime në person, telefonike dhe online. Të dhënat e mbledhura nga këto anketa janë përdorur vetëm për qëllime statistikore dhe nuk janë shfrytëzuar për qëllime të tjera. Informacioni individual i marra nga kompanitë pjesëmarrëse nuk mund të përdoret për publikime të tjera.

Të dhënat e mbledhura janë përpunuar dhe analizuar nga Departamenti për Analiza Ekonomike dhe Komunikim Strategjik pranë Oda Ekonomike e Kosovës. Ky departament ka përgjegjësinë për të trajtuar të dhënat me kujdes dhe për të siguruar analizat dhe raportet e nevojshme për të kuptuar më mirë situatën ekonomike në Kosovë. Përdorimi i të dhënave për qëllime statistikore dhe analitike është thelbësor për të siguruar informacionin e nevojshëm për aktorët ekonomikë dhe politikëbërësit.

Anketimi dhe monitorimi i Biznesit janë procese të përdorura për të mbledhur informacione nga menaxherët e bizneseve në lidhje me vlerësimin e tyre për situatën ekonomike, qëllimet dhe pritshmëritë për të ardhmen e afërt. Këto informacione janë të rëndësishme për të vlerësuar performancën dhe zhvillimin e bizneseve në shtet.

Anketat janë të dizajnuara me qëllim të marrjes së pikëpamjeve të menaxherëve të lartë në lidhje me çështjet si situata e biznesit, volumi i prodhimit, porositë, çmimet dhe punësimi. Kjo ndihmon në vlerësimin e natyrës së biznesit në shtet dhe identifikimin e tendencave të zhvillimit. Pyetjet në anketë përdorin opsione të shumëfishta për të lejuar menaxherët të japin vlerësimin e tyre mbi zhvillimet e fundit në 3 muajt e kaluar, vlerësimin e situatës aktuale dhe pritjet e tyre për 3 deri në 6 muajt e ardhshëm. Kjo i jep mundësi organizatës së anketimit të mbledhë dhe analizojë informacione të strukturuar për të kuptuar më mirë performancën e bizneseve dhe pritjet e tyre për të ardhmen.

Informacionet kualitative, të siguruar nëpërmjet anketave dhe monitorimit të biznesit, ofrojnë një përmbledhje të shpejtë dhe të lehtë të pikëpamjeve të menaxherëve. Për shkak të natyrës së tyre, ato shpesh janë më të besueshme se informacionet sasiore dhe mund të japin një ndërthurje të thellë të perceptimit të menaxherëve mbi situatën ekonomike.

Ky proces i anketimit dhe monitorimit të biznesit është i rëndësishëm për të përmirësuar vendimmarrjen e biznesit dhe politikën ekonomike, duke ofruar një bazë të qëndrueshme të informacionit për investitorët dhe aktorët e tjerë në vend.

Anketa përmban përgjigjet e formuluar në tre opsione: "rritje, ka mbetur e pandryshuar, rënie" ose "përmirësuar, e pandryshuar, përkeqësuar". Kjo shkallë me tre pikë për opsionet e përgjigjeve lejon për një ndryshim të vogël të të dhënave dhe siguron rezultate të përfaqësuara statistikisht edhe pse ka një numër më të vogël të kompanive të intervistuar në krahasim me anketat sasiore.

Për të rritur përfaqësimin e muetrës, anketimi është i stratifikuar sipas sektorëve kryesore që kontribuojnë në ekonomi, siç janë sektori i prodhimit (përpunimi i ushqimit, përpunimi i drurit, përpunimi i metaleve, prodhimi i materialeve ndërtimore), sektori i ndërtimit, sektori i tregtisë me shumicë dhe tregtisë me pakicë, sektorët e shërbimeve të selektuara (transporti, shërbimet profesionale, hotelieria dhe restorantet) dhe madhësia e kompanisë (e vogël, e mesme, e madhe).

Stratifikimi bazohet në këto kategori për të siguruar një përfaqësim më të plotë të ndryshimeve dhe tendencave në sektorët relevante të ekonomisë së vendit. Kjo ndihmon në përmirësimin e besueshmërisë së rezultateve dhe në sigurimin e informacionit të vlefshëm për të analizuar situatën ekonomike dhe pritjet e bizneseve në nivel sektorial dhe madhësor.

Struktura e mostrës së anketës është përcaktuar në mënyrë që të përmbajë një pjesë më të madhe të kompanive të vogla, ndërsa një pjesë më të vogël të kompanive të mesme dhe të mëdha. Kjo reflekton strukturën reale të bizneseve në Kosovë, ku rreth 96% e kompanive janë të vogla, ndërsa rreth 4% janë të mesme dhe të mëdha.

Tabela 1 përmban pyetësorët e kompletuar në bazë të sektorëve dhe mostrës. Në tabelë, madhësia e klasave është përcaktuar sipas klasifikimeve standarde të përdorura për të ndarë kompanitë në kategori të ndryshme bazuar në numrin e punëtorëve të tyre. Klasifikimet standarde janë si vijon:

- Kompanitë me 1-9 punëtorë konsiderohen si mikro ndërmarrje.
- Kompanitë me 10-49 punëtorë konsiderohen si kompani të vogla.
- Kompanitë me 50-249 punëtorë konsiderohen si kompani të mesme.
- Kompanitë me mbi 250 punëtorë konsiderohen si kompani të mëdha.

Këto klasifikime ndihmojnë në vlerësimin dhe analizën e ndryshimeve në situatën e biznesit nëpërmjet grupimit të tyre sipas madhësisë së tyre në punëtorë. Nëpërmjet kësaj segmentimi, është e mundur të vlerësohet ndikimi dhe pritjet e bizneseve në varësi të madhësisë së tyre.

Tabela 1: Një përmbledhje e pyetësorëve duke u bazuar në sektorë dhe në madhësi të kompanive

Sektorët	Pyetësorët	%	Micro (0 – 9)	Të Vogëla (10 – 49)	Të Mesme (50 - 249)	Të Mëdha (>250)
Prodhim	112	22.40%	48	45	18	1
Shërbimet	118	23.60%	80	29	8	1
Ndërtim	72	14.40%	27	31	11	3
Tregti me pakicë	112	22.40%	54	41	15	2
Tregti me shumicë	86	17.20%	29	43	13	1
Gjithsej	500	100	238	189	65	8
Përqindja nga madhësia			47.60%	37.80%	13%	1.60%

Tabela tregon shpërndarjen e mostrës sipas rajoneve të bazuar në numrin e bizneseve aktive në ATK. Kjo shpërndarje është përcaktuar në bazë të përqindjes së bizneseve aktive në çdo rajon të ATK-së. Sipas të dhënave që keni dhënë, tabela tregon se në mostrën e përdorur, përqindjet e bizneseve sipas rajoneve janë si: Ferizaj: 13%, Gjakovë: 10%, Gjilan: 9%, Mitrovicë: 9%, Pejë: 10%, Prishtinë: 33%, Prizren: 16%.

Ky përfaqëson përqindjen e bizneseve të përfshira në mostrë nga çdo rajon i ATK-së, duke marrë parasysh numrin e bizneseve aktive në secilin rajon.

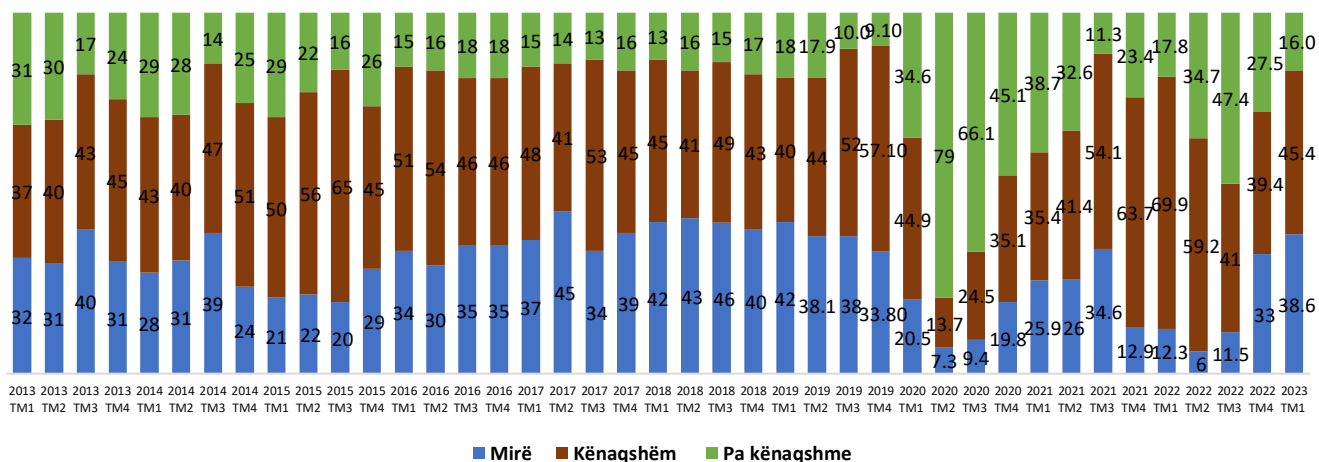
Tabela 2: Një përmbledhje e pyetësorëve duke u bazuar në sektor dhe në madhësi të kompanive

Sektorët	Pyetësorët	%	Micro (0 – 9)	Të Vogëla (10 – 49)	Të Mesme (50 - 249)	Të Mëdha (>250)
Prishtinë	165	33%	53	83	27	2
Mitrovicë	45	9%	32	8	3	2
Pejë	50	10%	35	10	3	2
Prizren	80	16%	16	41	22	1
Ferizaj	65	13%	43	15	6	0
Gjilan	45	9%	18	23	4	0
Gjakovë	50	10%	41	9	0	1
Gjithsej	500	100	238	189	65	8
Përqindja nga madhësia			47.60%	37.80%	13%	1.60%

2. Rezultatet e përgjithshme

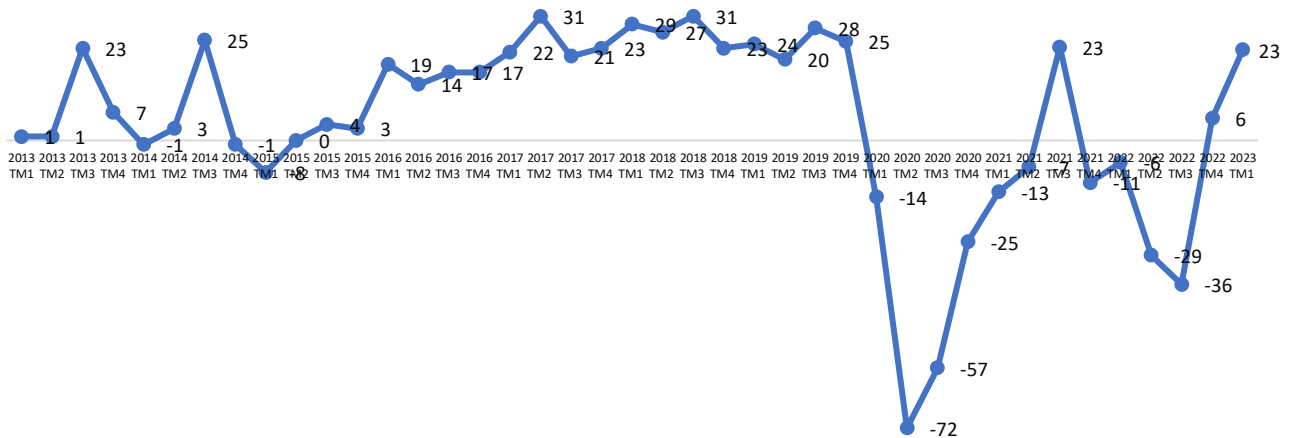
Sipas gjetjeve të këtij tremujori, analiza profesionale tregon se një përqindje prej 38.60% të kompanive e vlerësojnë situatën e tyre të biznesit si të mirë, ndërsa 45.40% e konsiderojnë atë të kënaqshme. Megjithatë, 16% e kompanive të intervistuar kanë shprehur pakënaqësi në lidhje me situatën e tyre të biznesit. Në një vështrim të përgjithshëm, mund të thuhet se situata e përgjithshme e biznesit për kompanitë kosovare konsiderohet favorshme.

Figura 1: Situata e biznesit është vlerësuar si (% e kompanive)

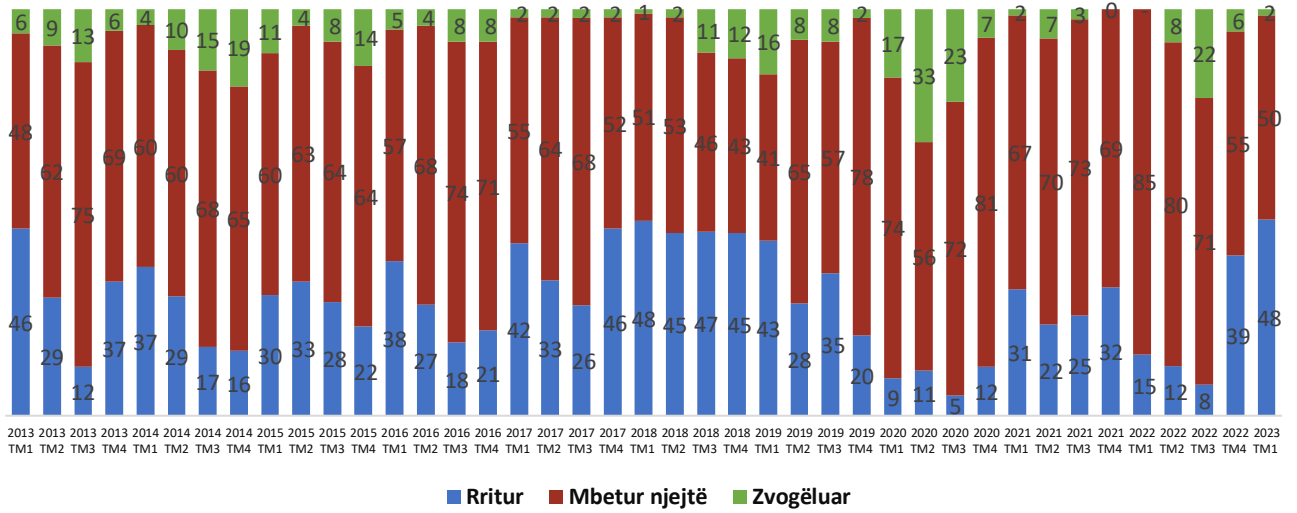
Balanca, e cila është diferencë midis vlerësimeve pozitive dhe negative të situatës së biznesit, tregon një trend pozitiv për këtë tremujor. Në krahasim me situatën e mëparshme të biznesit(TM4 2022), kemi vërejtur një rritje prej 17 p.p. (pikë për qind). Ky rritje sugjeron se situata aktuale e bizneseve kosovare ka një përmirësuar të ndjeshëm. Kur krahasojmë situatën e këtij tremujori (TM1 2023) me të njëjtën periudhë të vitit 2022 (TM1 2022), vërehet një optimizëm më i madh për këtë vit, dhe aktualisht situata ka një përmirësim pre 29 p.p.. Kjo rritje vjen pasi tremujoret e parë të vitit 2022 kishin një balancë negative në situatën e klimës së biznesit.

Figura 2: Vlerësimi i gjendjes aktuale: Balanca

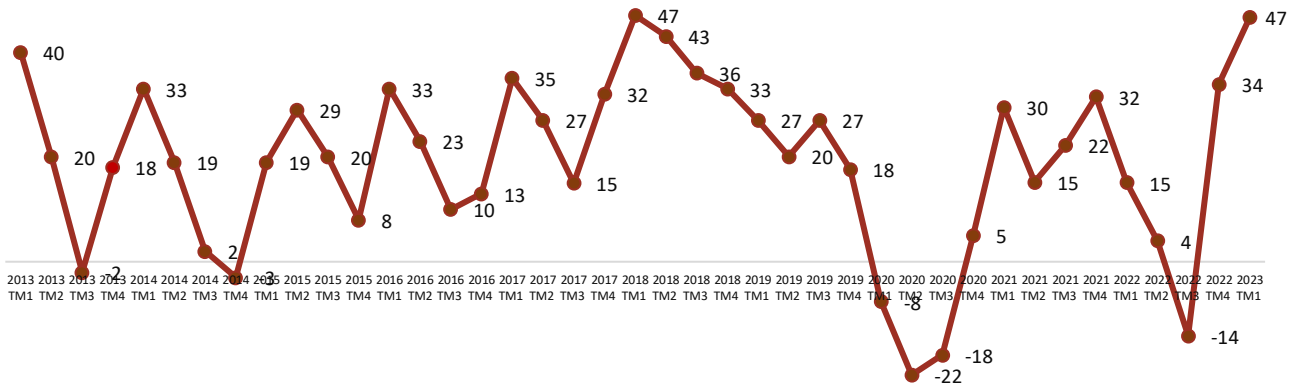
Tremujori i dytë tregon një rritje të pritjeve për punësim si tre muajt e ardhshëm. Rreth 48% e bizneseve pjesëmarrëse në këtë studim planifikojnë të rrisin numrin e punëtorëve. Ky parashikim pozitiv i bizneseve pritet të ketë ndikim në zbutjen e papunësisë në nivel vendi. Ndersa, gjysma e bizneseve të anketuara deklaruan se do të mbajnë numrin e njëjtë të punëtorëve, duke shfaqur stabilitet në këtë aspekt. Kurse, vetëm 2% e ndërmarrjeve presin të zvogëlojnë numrin e të punësuarve, e cila shënon një rënie në krahasim me 6% sa ishte në tremujorin e kaluar.

Figura 3: Pritjet e punësimit për tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

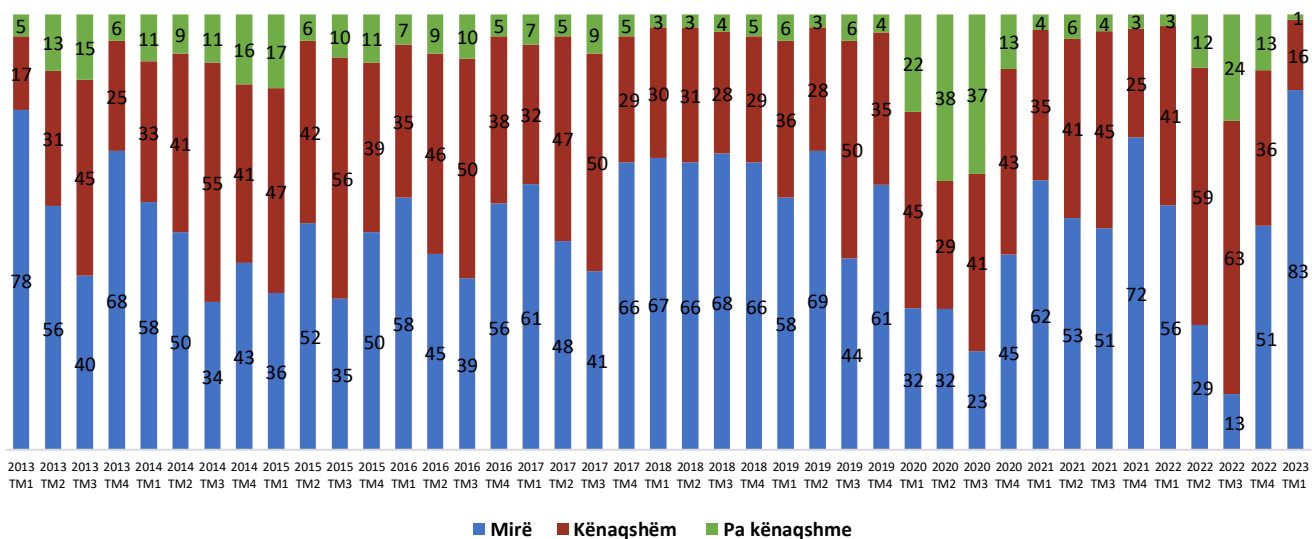
Siç shihet në figurën 4, balanca tregon një rritje të konsiderueshme në lidhje me pritjet për punësim. Krahasimi i këtij tremujori me tremujorin e mëparshëm tregon një rritje të pritjeve për punësim për 13 p.p..

Figura 4: Pritjet për punësim: Balanca

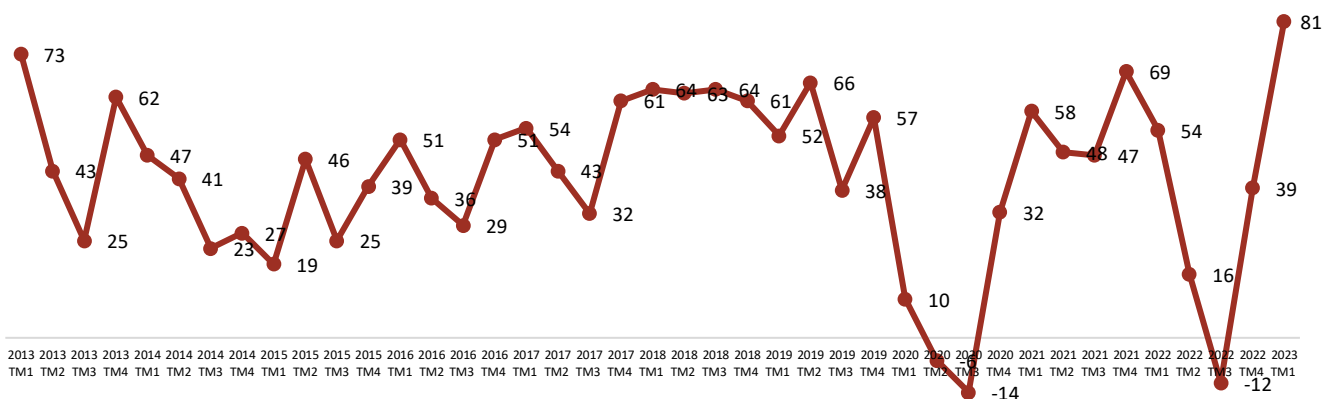
Komuniteti i biznesit në Kosovë vazhdon të shprehë optimizmin e tyre, duke parashikuar një zhvillim të favorshëm të aktivitetit të tyre në periudhën gjashtëmuajore. Rreth 83% e bizneseve të anketuara kanë pritje të përmirësimit të aktivitetit të biznesit, ndërsa 16% e tyre parashikojnë që gjendja të mbetet e njëjtë. Vetëm 1% e bizneseve konsiderojnë se situata biznesore do të përkeqësohet. Është vlerësuar se pritjet kanë rritur në mënyrë konsideruese krahasuar me tremujorin e katërt të vitit 2022, me një rritje prej 32 p.p.. Për situatën e biznesit në 6 muajt e ardhshëm, pritjet janë rritur më shumë se një vit më parë në të njëjtën periudhë.

Figura 5: Pritjet për gjendjen e biznesit në 6 muajt e ardhshëm (% e kompanive)

Gjetjet e paraqitura nënkuptojnë një trend në rritje, i cili reflektohet edhe në balancën e situatës së biznesit. Analiza tregon se pritjet për situatën e biznesit në 6 muajt e ardhshëm janë në rritje, duke parashikuar një përmirësim të konsiderueshëm. Sipas këtyre rezultateve, pritjet që rritja të jetë 42 pika për qind. Kjo tregon se situata biznesore pritet të përmirësohet në mënyrë të shkëlqyeshme në 6 muajt e ardhshëm.

Figura 6: Pritjet për 6 muajt e ardhshëm - Balanca

2.1. Treguesi i klimës së biznesit

Treguesi i klimës së biznesit është një instrument i rëndësishëm për të vlerësuar aktivitetin ekonomik në vend. Ai përdor një mesatare aritmetike midis situatës aktuale dhe pritjeve për të ardhmen. Treguesi i klimës së biznesit paraqet një gjendje mesatare të vlerësimit të situatës aktuale dhe pritjeve për gjashtë muajt e ardhshëm. Ky tregues rregullon pritjet duke i përfshirë në vlerësimin aktual të situatës.

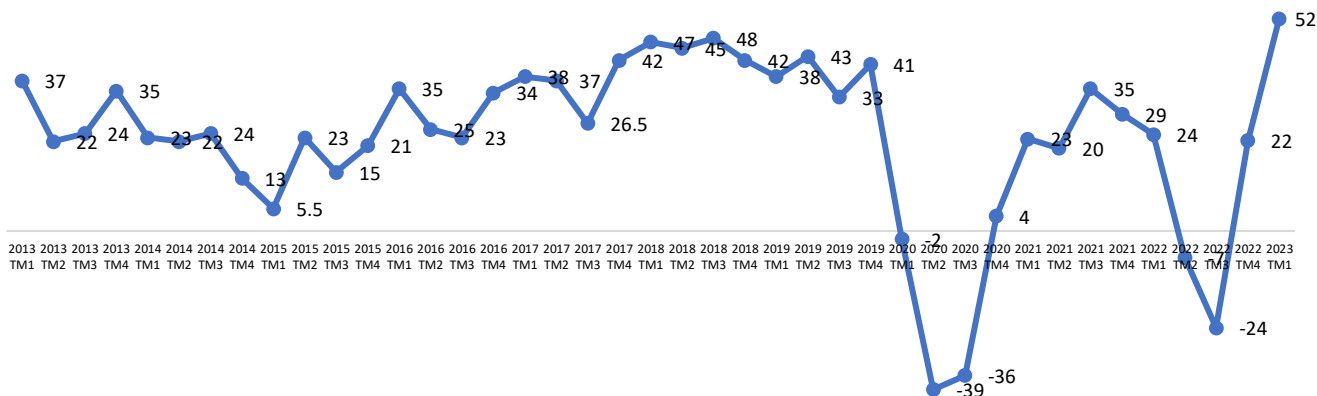
Për shembull, kur pritjet janë që situata të mbetet e njëjtë dhe vlerësimi i situatës aktuale është i dobët, në këtë rast treguesi i klimës tregon një klimë negative. Në të kundërt, kur pritjet janë që situata të mbetet e njëjtë dhe vlerësimi i situatës aktuale është i mirë, treguesi i klimës tregon një klimë pozitive. Kjo gjeneron pritje nga një pozicion fillestar të favorshëm.

Në tremujorin actual (TM1 2023), treguesi i klimës së biznesit tregon një përmirësim prej rreth 30 p.p.. Kjo dëshmon se ambiente i biznesit në Kosovë ka filluar të prodhojë kushte të favorshme dhe të qëndrueshme për ndërmarrjet e Kosovës.

Ky përmirësim i treguesit të klimës së biznesit reflekton një zhvillim pozitiv në ambientin ekonomik të vendit dhe tregon se ndërmarrjet kanë filluar të përfitojnë nga kushtet më të favorshme.

Figura 7: Klima e biznesit në Kosovë

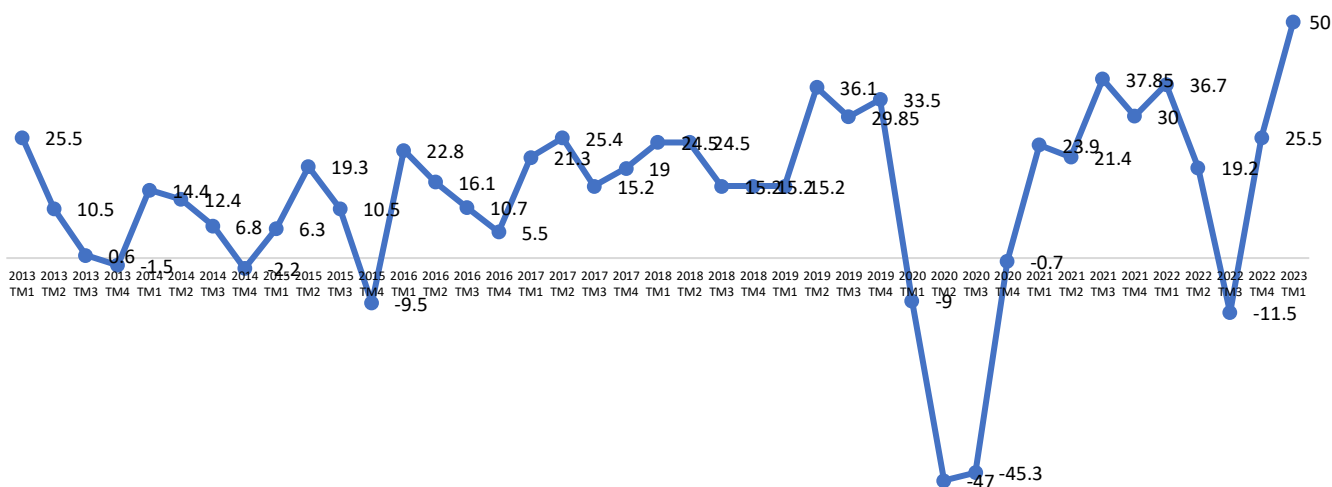
2.2. Indikatori i besueshmërisë (konfidencës)

Treguesi i klimës së biznesit ka fokus në situatën e fitimit të ndërmarrjeve, duke përfshirë aspektet aktuale dhe pritjet për të ardhmen. Sidoqoftë, treguesi i konfidencës, i njohur si indeksi i konfidencës, i kushtohet më shumë rëndësisë aktivitetit të biznesit, pavarësisht se çfarë të ardhurash fiton një ndërmarrje. Ky tregues i konfidencës ka qenë i përdorur gjërësisht në analizën ekonomike të Komisionit Evropian dhe është i disponueshëm për të gjitha shtetet anëtare të Bashkimit Evropian.

Në fillim të vitit 2023, në tremujorin e parë, treguesi i konfidencës ka treguar një rritje të shkallës së dyfishuar krahasuar me tremujorin e katërt të vitit 2022. Në fakt, në tremujorin e parë të vitit 2023, treguesi i konfidencës ka pasur rritje me 24.5 p.p.. Ky trend rritjeje ka filluar në tremujorin e katërt të vitit 2022, kur ka shënuar një rritje të shkallës së madhe prej 37 p.p. ne krahasim me TM3 2022.

Këto ndryshime në treguesin e konfidencës tregojnë për një nivel të lartë të optimizimit dhe besimit në aktivitetin e biznesit. Komuniteti i biznesit ka pasur një rritje të ndjeshme në besimin e tyre për të ardhmen dhe perspektivat pozitive për zhvillimin e biznesit.

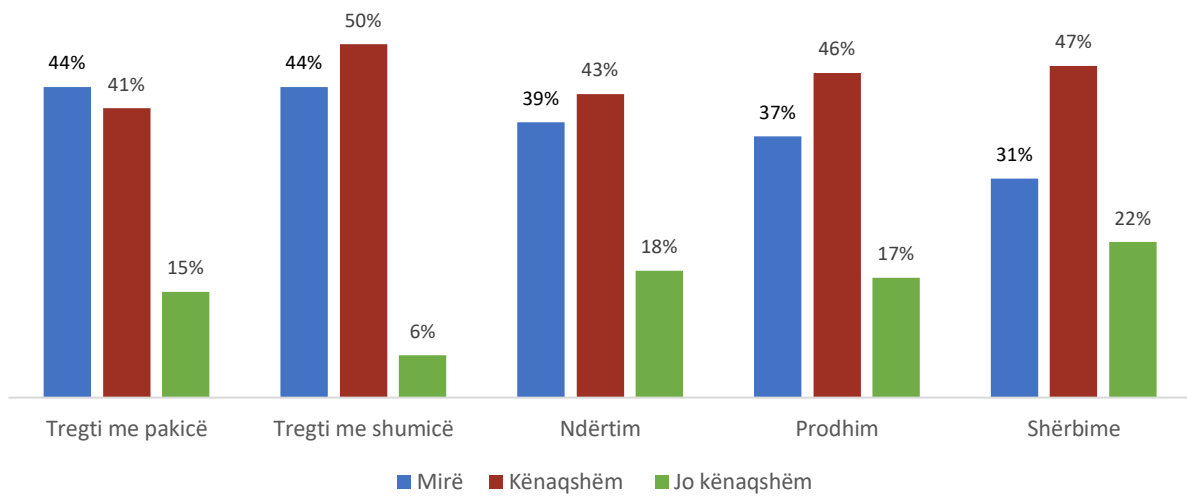
Figura 8: Konfidenca e bizneseve në Kosovë

2.3. Pamja e përgjithshme sektoriale

Figura 9 është një grafik që paraqet gjendjen aktuale të biznesit për pesë sektorët që janë pjesë e këtij hulumtimi. Ky seksion i analizës ka përfshirë përgjigjet për tri pyetje të përbashkëta sipas këtyre sektorëve. Vlerësimi i situatës së biznesit është vlerësuar duke marrë parasysh shkallën e dobët të situatës për secilin sektor. Në bazë të figura 9, sektori i shërbimeve ka vlerësuar situatën e biznesit si më të dobëtin me një shkallë prej 31%. Ky sektor ka paraqitur një vlerësim më të ulët në krahasim me sektorët e tjerë të përfshirë në hulumtim, tregtia me pakicë dhe shumicë, sektori i prodhimit dhe sektori i ndërtimit. Analiza e këtyre të dhënave tregon se sektori i shërbimeve është më i prekshëm nga situata e biznesit në këtë moment të hulumtimit. Për këtë arsye, këtë sektor duhet të kushtohet vëmendje e veçantë dhe masa korrektuese për të përmirësuar situatën e tij të biznesit mund të jenë të nevojshme. (shih Figurën 9).

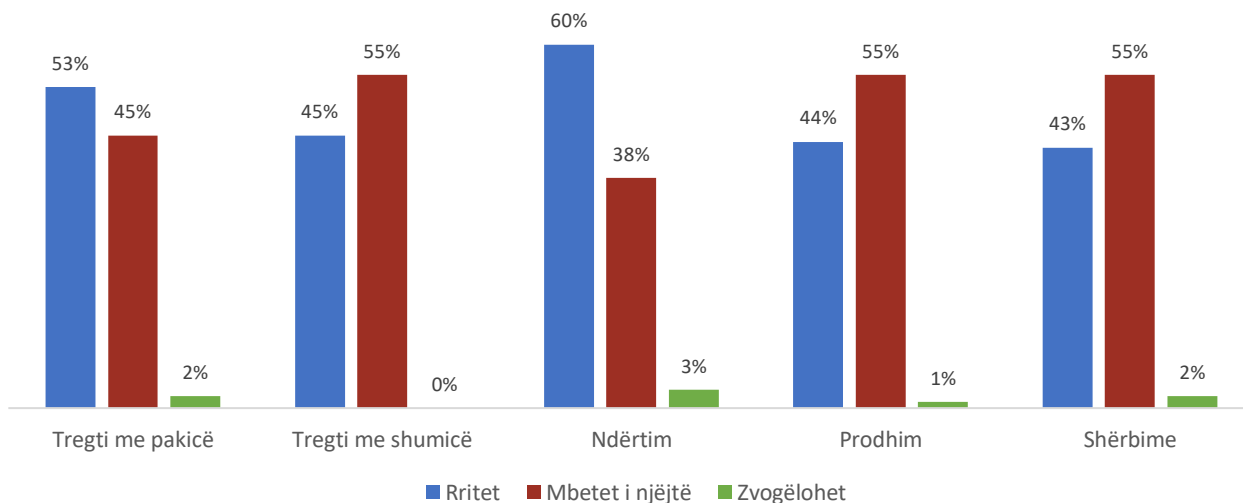
Figura 9: Vlerësimi i situatës së biznesit (% e kompanive)

Sipas analizës së pritjeve për punësimin në tre muajt e ardhshëm, rezultatet tregojnë sektori i tregtisë me pakicë ka pritje më të ulëta, duke treguar se pritjet e tyre nuk janë aq premtuese. Në anën tjetër, sektori i prodhimit ka pritje më optimiste, ndjekur nga sektori i ndërtimit. Përkatësisht, mbi 60% e kompanive që operojnë në sektorin e ndërtimit presin që të rrisin numrin e punëtorëve. Ky sektor shfaq një shkallë të lartë optimizmi për zhvillimin e punësimit në periudhën e ardhshme. Nga ana tjetër, rreth 55% e kompanive që operojnë në sektorin e tregtisë me shumicë, prodhim dhe shërbime presin që punësimi të mbetet i njëjtë, ndërsa në sektorin e tregtisë me pakicë, rreth 45% presin të njëjtën gjë.

Në përgjithësi, pritjet sektoriale për punësim në tre muajt e ardhshëm tregojnë një perspektivë mesatare pozitive. Kjo tregon se kompanitë kanë një nivel të lartë optimizmi dhe besimi për të rritur ose ruajtur numrin e punëtorëve gjatë kësaj periudhe kohore. Këto informacione janë të rëndësishme për kuptimin e klimës së biznesit dhe perspektivave për tregun e punës në vend. (shih Figurën 10).

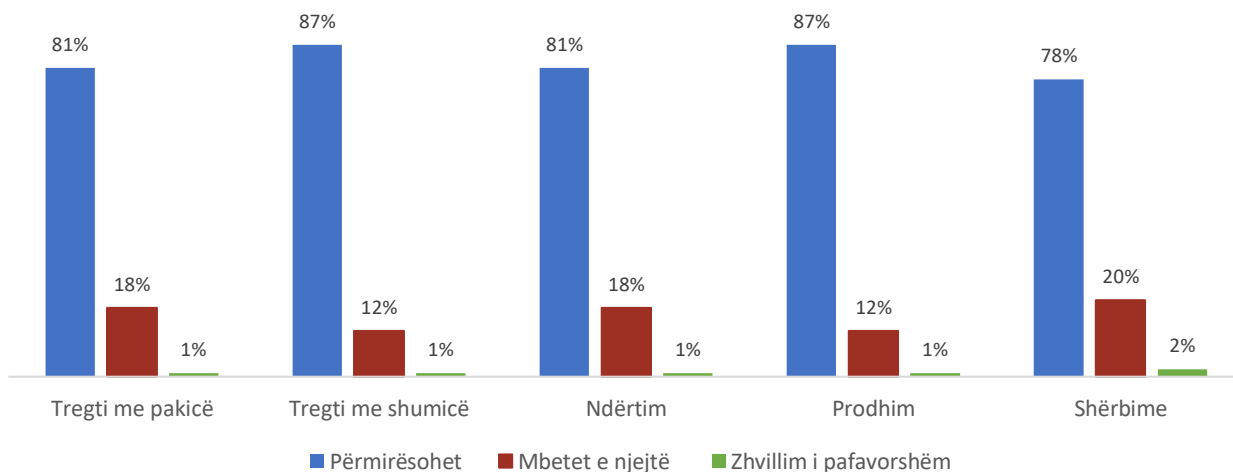
Figura 10: Pritjet për punësimin për tre muajt e ardhshëm

Sipas analizës për 6 muajt e ardhshëm, sektori i prodhimit dhe tregtisë me shumicë janë nga sektorët me pritjet më të larta në këtë tremujor. Në të njëjtën kohë, sektorët me pritjet të larta janë edhe ndërtimi, tregtia me pakicë dhe sektorët e shërbimeve.

Këto informacione tregojnë për optimizmin dhe besimin e lartë të kompanive në këta sektorë për të ardhmen e afërt. Sektori i prodhimit tregon një shkallë të lartë besimi për rritjen e aktivitetit dhe rritjen e punësimit, ndërsa sektorët e tregtisë, ndërtimit dhe shërbimeve shfaqin gjithashtu pritje pozitive për të ardhmen. (shih Figurën 11).

Figura 11: Pritjet për gjendjen e biznesit për 6 muajt e ardhshëm (% e kompanive)

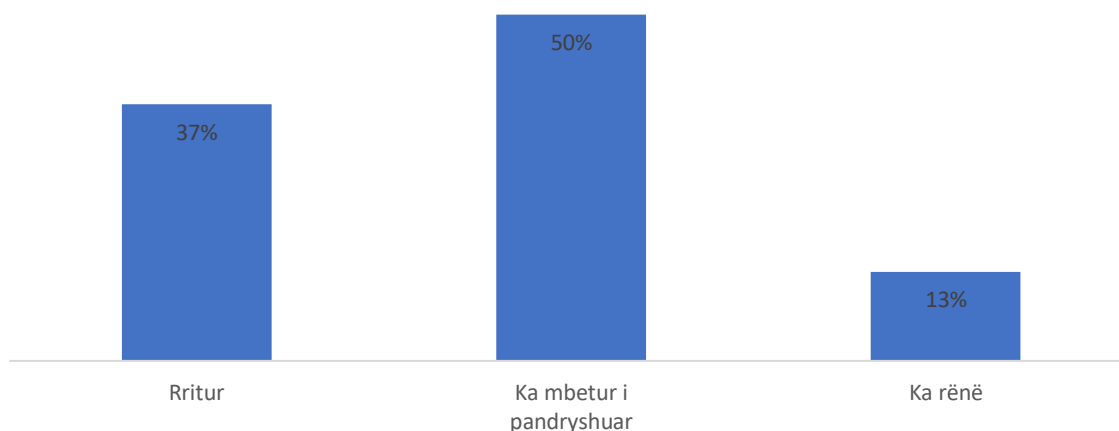
3. Analiza Sektoriale

3.1. Prodhimi

Sektori i prodhimit në Kosovë vazhdon të hasë një nivel të ulët të aftësisë konkurruese, dhe kjo kryesisht për shkak të faktorëve të brendshëm dhe të jashtëm. Pjesëmarrja e sektorit të prodhimit në GDP është e krahasueshme me disa vende të rajonit, por për të plotësuar nevojat e zhvillimit, duke përfshirë krijimin e vendeve të punës, është ende në një nivel të ulët. Në këtë tremujor, prodhimi ka qenë një ndër aktivitetet ekonomike më të preferuara, me 353 biznese të hapura, nga të cilat 103 ishin biznese individuale dhe 250 biznese jo individuale. Një përqindje prej rreth 347 ishin biznese të vogla dhe të mesme, ndërsa 6 prej tyre ishin biznese të mëdha. Gjatë tre muajve të parë të vitit, ka pasur 36 biznese të mbyllura në sektorin e prodhimit.¹

Gjetjet e paraqitura në Figurën 12 tregojnë se aktiviteti prodhues gjatë tre muajve të fundit (TM1 2023) ka përjetuar një rritje në 37% të kompanive, ndërsa në 13% të rasteve ka pësuar një rënie dhe është mbetur i pandryshuar në 50% të kompanive prodhuese. (shih Figurën 12).

Figura 12: Prodhimi në 3 muajt fundit (% e kompanive)

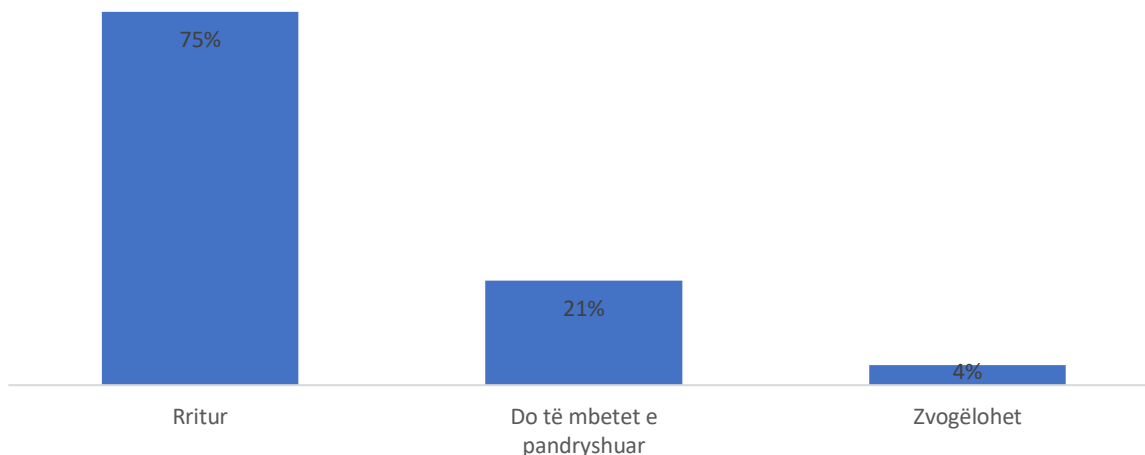

¹ Agjenconi I Statistikave të Kosovës TM1-2023

Në sektorin e prodhimit, rreth 75% e kompanive kanë pritje të favorshme për tre muajt e ardhshëm dhe presin të rrisin linjat e tyre prodhuese. Një përqindje prej 21% presin që nivelin e prodhimit të mbajnë të pandryshuar, ndërsa vetëm 4% kanë deklaruar se presin një rënie të aktivitetit prodhues.

Gjithsesi, këto rezultate tregojnë për një perspektivë të përgjithshme të biznesit në sektorin e prodhimit që është optimiste për tre muajt e ardhshëm. Një shumicë e kompanive shprehin besim të fuqishëm në rritjen e linjave prodhuese, të cilat do të mund të ndihmojnë në përmirësimin e performancës së tyre dhe krijimin e më shumë vende pune në këtë sektor. (shih Figurën 13).

Figura 13: Pritjet për prodhim në tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

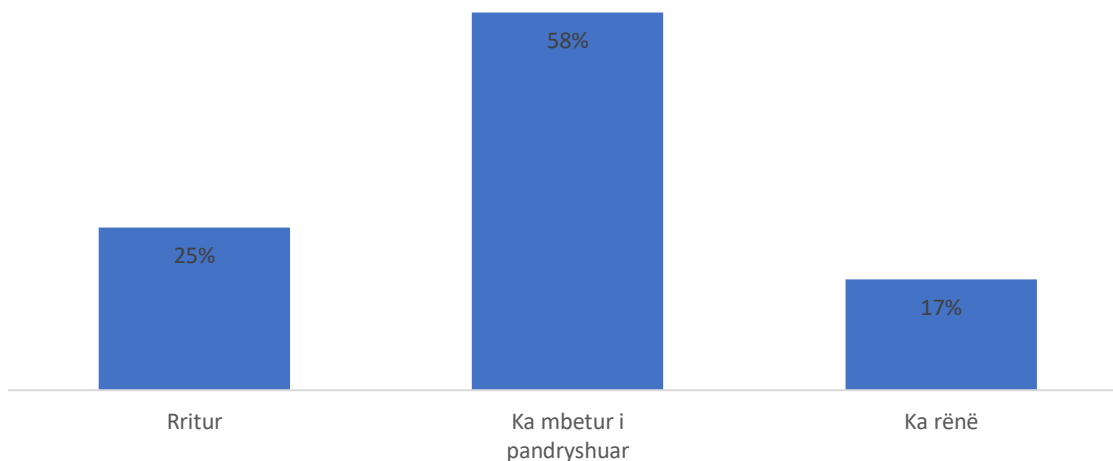
3.2. Sektori i ndërtimitarisë

Sektori i ndërtimit në tre mujorin e parë të vitit 2023 kishte regjistruar gjithsej 325 biznese në të gjitha rajonet, ndër to 323 biznese ishin të kategorizuara si biznese të vogla dhe të mesme, ndërsa 3 biznese ishin të klasifikuara si biznese të mëdha. Gjatë këtij tre mujori, u raportuan 24 biznese të mbyllura në sektorin e ndërtimit.²

² Agjenconi I Statistikave të Kosovës TM1-2023

Rezultatet e paraqitura në Figurën 14 tregojnë se kompanitë në sektorin e ndërtimit konsiderojnë se zhvillimi i aktivitetit të biznesit të tyre në 3 muajt e fundit ka qenë në rritje, duke arritur në 25%. Rreth 58% e kompanive të ndërtimit treguan se situata e biznesit ka mbetur e pandryshuar, ndërsa rreth 17% e kompanive raportuan një përkeqësim të aktivitetit të tyre të biznesit. Rezultatet pozitive të rritjes së aktivitetit të biznesit ishin për shkak të kushteve atmosferike të mira gjatë këtij fillim viti. (shih Figurën 13).

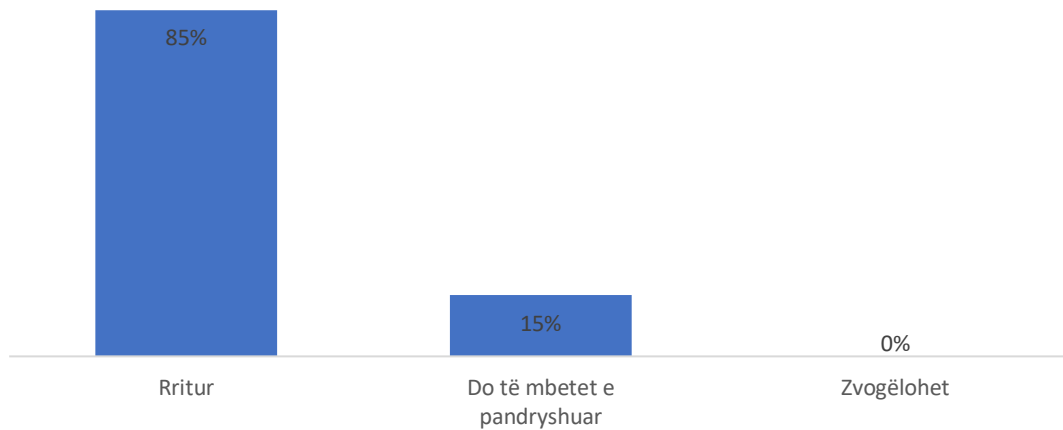
Figura 14. Zhvillimi i biznesit në tre muajt e fundit (% e kompanive)

Në sektorin e ndërtimit, për tremujorin e ardhshëm, 85% e bizneseve presin që të kenë një situatë të përmirësuar, ndërsa 15% prej tyre presin që situata të mbetet më ose pak a shumë e njëjtë. Vlen të theksohet se asnjë nga bizneset e anketuara nuk ka deklaruar se presin të hasin në një zhvillim të pafavorshëm.

Kjo tregon një perspektivë shumë optimiste të bizneseve në sektorin e ndërtimit për tre muajt e ardhshëm. Kompanitë shprehin një nivel të lartë besimi dhe besojnë në një përmirësim të situatës së tyre ekonomike gjatë kësaj periudhe kohore.

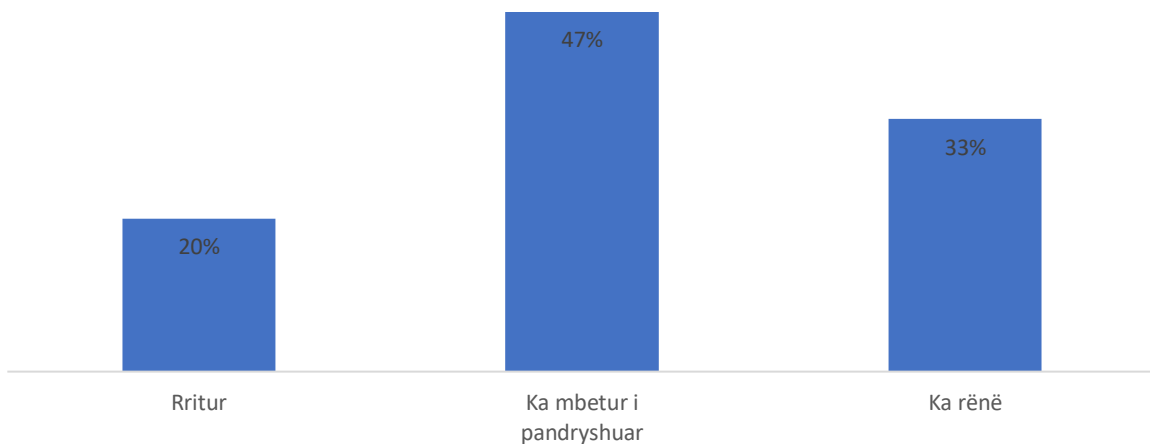
Figura 15: Pritjet për tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

3.3 Tregti me pakicë

Në sektorin e tregtisë me pakicë, rreth 47% e kompanive kanë deklaruar se aktiviteti i tyre biznesor në tre muajt e fundit ka mbetur i pandryshuar. Një përqindje prej 20% e kompanive të këtij sektori raportuan një përmirësim në aktivitetin e tyre, ndërsa 33% e kompanive deklaruan se kanë pësuar një gjendje të përkeqësuar në krahasim me vitet e kaluara, kjo për shkak të ngritjes së çmimeve. Rezultatet tregojnë se një pjesë e madhe e kompanive në sektorin e tregtisë me pakicë ka qëndruar në një situatë relativisht të njëjtë gjatë tre muajve të fundit. Një përqindje e caktuar e këtyre kompanive ka përmirësuar aktivitetin e tyre, ndërsa një pjesë tjetër është ndikuar negativisht nga ngritja e çmimeve. (shih figurën 16)

Figura 16: Zhvillimi i biznesit në tre muajt e fundit (%)

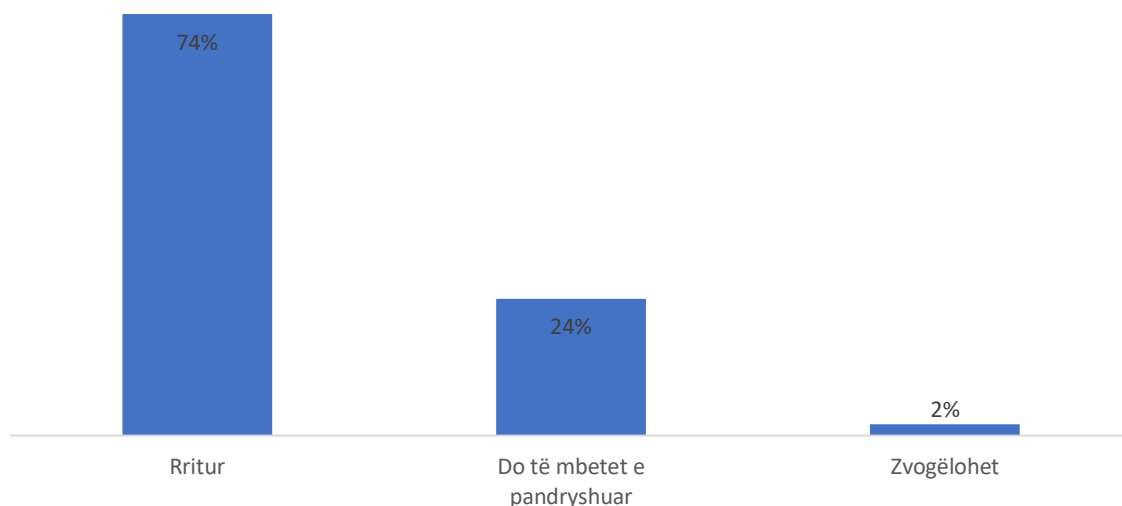

Sektori i tregtisë me pakicë është në një gjendje të optimizmit në lidhje me pritjet për performancën e tyre biznesore. Rreth 74% e kompanive në këtë sektor presin që aktiviteti i biznesit të ketë një rritje në tre muajt e ardhshëm. Një përqindje prej 24% presin që situata të mbetet e pandryshuar, ndërsa vetëm 2% e kompanive presin të ketë një rënie në performancën e tyre biznesore.

Ky nivel i lartë i optimizmit tregon se shumica e kompanive të sektorit të tregtisë me pakicë kanë besim të fuqishëm në rritjen e aktivitetit të tyre dhe presin një klimë të favorshme për tre muajt e ardhshëm. (shih figurën 17)

Figura 17: Pritjet në lidhje me aktivitetin e biznesit në tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

3.4. Tregti me shumicë

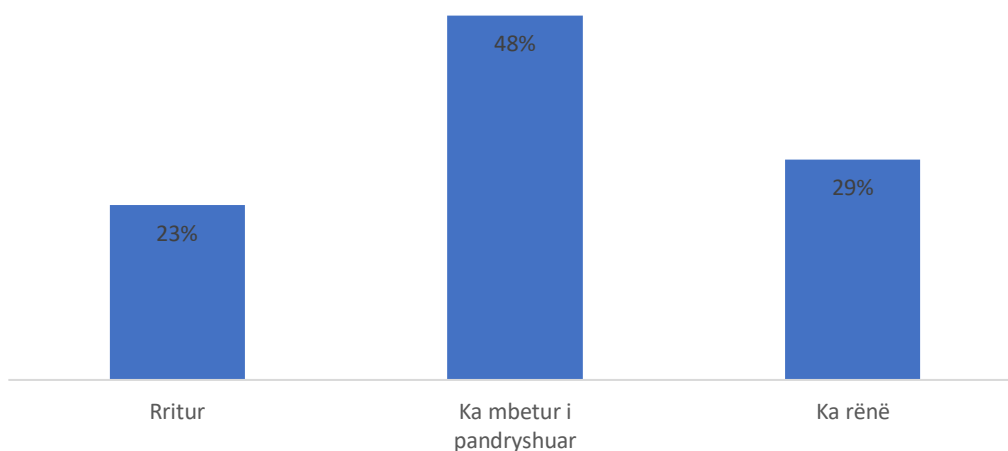
Në tre mujorin e parë të vitit 2023, janë hapur gjithsej 762 kompani në sektorin e tregtisë me shumicë dhe tregtisë me pakicë. Nga ky total, 757 kompani janë kategorizuar si të vogla dhe të mesme, ndërsa 5 kompani janë të mëdha (korporata).³

³ Agjenconi I Statistikave të Kosovës TM1-2023

Rezultatet e paraqitura në Figurën 18 tregojnë se rreth 23% e tregtarëve me shumicë konsiderojnë se zhvillimi i biznesit të tyre gjatë tre muajve të fundit ka qenë në përmirësim. Përgjigjet e kompanive të anketuara në këtë sektor tregojnë se rreth 48% prej tyre raportuan se nuk patën ndonjë ndryshim të rëndësishëm gjatë kësaj periudhe kohore. Megjithatë, 29% e kompanive raportuan një zvogëlim të aktivitetit biznesor gjatë 3 muajve të fundit.

Nëse analizojmë arsyet e kësaj rënije, kompanitë në këtë sektor theksojnë se një prej shkaqeve kryesore është rritja e çmimeve. Kjo tregon se kushtet e tregtisë mund të jenë përfshirë në ndryshimin e performancës së kompanive dhe rënie të aktivitetit biznesor në disa raste. (shih figurën 18)

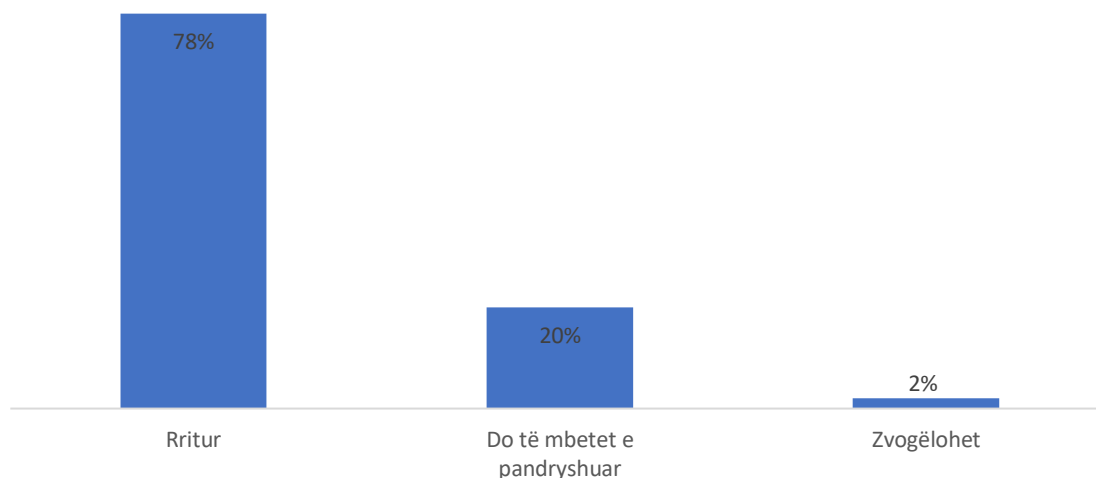
Figura 18: Zhvillim i biznesit në tre muajt e fundit (% e kompanive)

Rreth 78% e kompanive që operojnë në sektorin e tregtisë me pakicë presin që aktiviteti biznesor të përmirësohet. Kjo tregon një nivel të lartë optimizmi dhe besimi te kompanitë që ata do të përjetojnë një zhvillim pozitiv gjatë periudhës së ardhshme. Një përqindje prej 20% e kompanive nuk parashikojnë ndonjë ndryshim të veçantë në gjendjen e tyre ekonomike, duke qëndruar në një gjendje relativisht e njëjtë. Vetëm 2% e respondentëve kanë parashikuar një përkeqësim në aktivitetin e tyre biznesor, që është një përqindje shumë e ulët krahasuar me 33% që aktualisht raportojnë ndonjë gjendje të përmirësuar.

Ky nivel i lartë i optimizmit dhe besimit të kompanitë tregon se shumica e aktorëve në sektorin e tregtisë me pakicë parashikojnë një klimë pozitive dhe një rritje të performancës së tyre në tre muajt e ardhshëm. (shih figurën 19)

Figura 19: Pritjet e aktivitetit biznesor në tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

3.5. Shërbimet

Në tre mujorin e parë të vitit 2023, janë hapur 271 ndërmarrje të regjistruara me aktivitete të shërbimeve me ushqim dhe 168 kompani të tjera me aktivitete të ndryshme shërbyese. Ndërsa, gjatë të njëjtës periudhë, janë shuar 43 kompani nga sektori i shërbimeve ushqimore dhe 37 kompani me aktivitete shërbyese të tjera.⁴

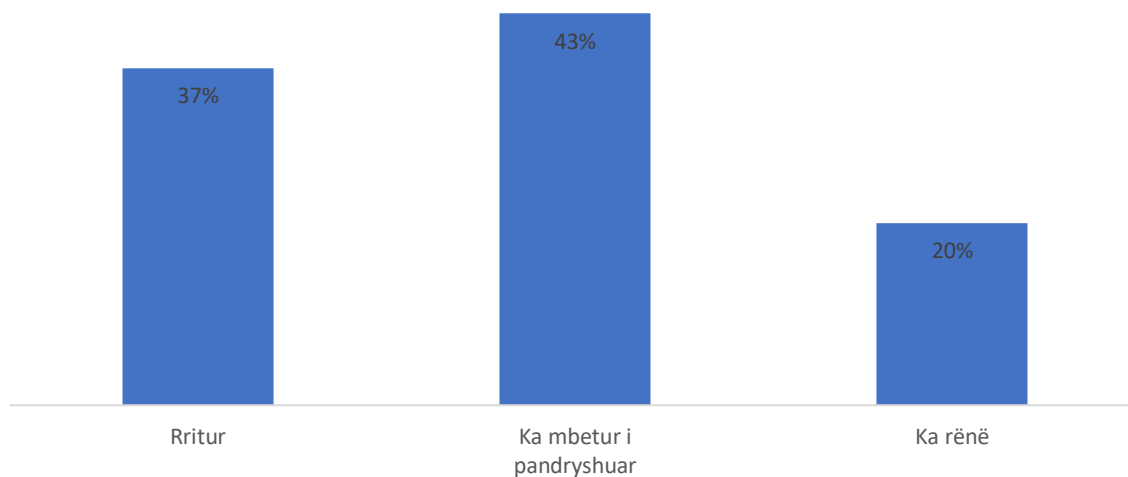
Nga rezultatet e hulumtimit të marrura nga kompanitë që operojnë në këtë sektor, 37% e tyre kanë deklaruar se gjendja e biznesit në tre muajt e fundit është përmirësuar, tregues që tregon një ndryshim pozitiv në performancën e tyre gjatë kësaj periudhe kohore. Rreth 43% e kompanive raportuan se gjendja e biznesit është e pandryshuar në krahasim me periudhën e njëjtë të vitit

⁴ Agjenconi I Statistikave të Kosovës TM1-2023

të kaluar. Kjo tregon se këto kompani kanë përjetuar ndryshime në aktivitetin e tyre, pa qenë e përcaktuar nëse është rritje ose rënie në krahasim me vitin e kaluar.

Megjithatë, është interesante të vërejmë se rreth 20% e kompanive nuk janë të kënaqura me aktivitetin e tyre biznesor në tre muajt e fundit. Kjo përqindje tregon se ka ende sfida dhe vështirësi që duhen adresuar në këtë sektor për të përmirësuar performancën dhe për të arritur një stabilitet më të mirë në të ardhmen. (shih figurën 20)

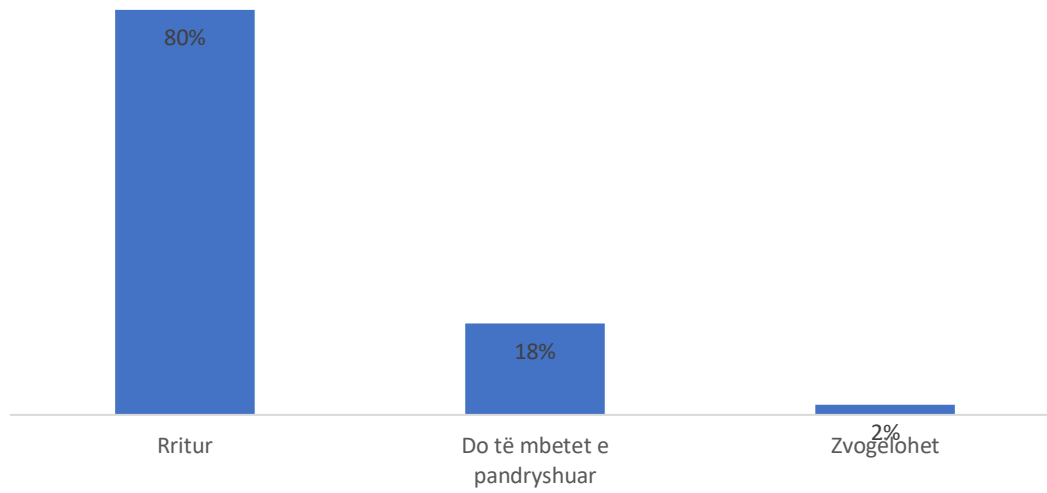
Figura 20: Situata e biznesit në tre muajt e fundit (% e kompanive)

Sipas rezultateve të hulumtimit, sa i përket pritjeve për tre muajt e ardhshëm, kompanitë në këtë sektor treguan një perspektivë shumë optimiste. Rreth 18% e kompanive deklaruan se qarkullimi i tyre në tre muajt e ardhshëm do të mbetet i pandryshuar, tërhequr nga një stabilitet aktual. Ndërsa, një shumicë e madhe, rreth 80% e bizneseve të anketuara, presin një zhvillim të favorshëm apo rritje të qarkullimit, tregues që tregon një pritje pozitive për rritje të aktivitetit biznesor.

Është vlerësuar se vetëm 2% e kompanive presin një gjendje të ulët apo përkeqësim të aktivitetit biznesor, duke treguar një besim të ulët në një rënie të qarkullimit. Kjo tregon një nivel optimizmi të lartë dhe besim në performancën e ardhshme të këtij sektori. (shih figurën 21)

Figura 21: Pritjet e aktivitetit biznesor në tre muajt e ardhshëm (% e kompanive)

4. Barrierat për zhvillim sectorial

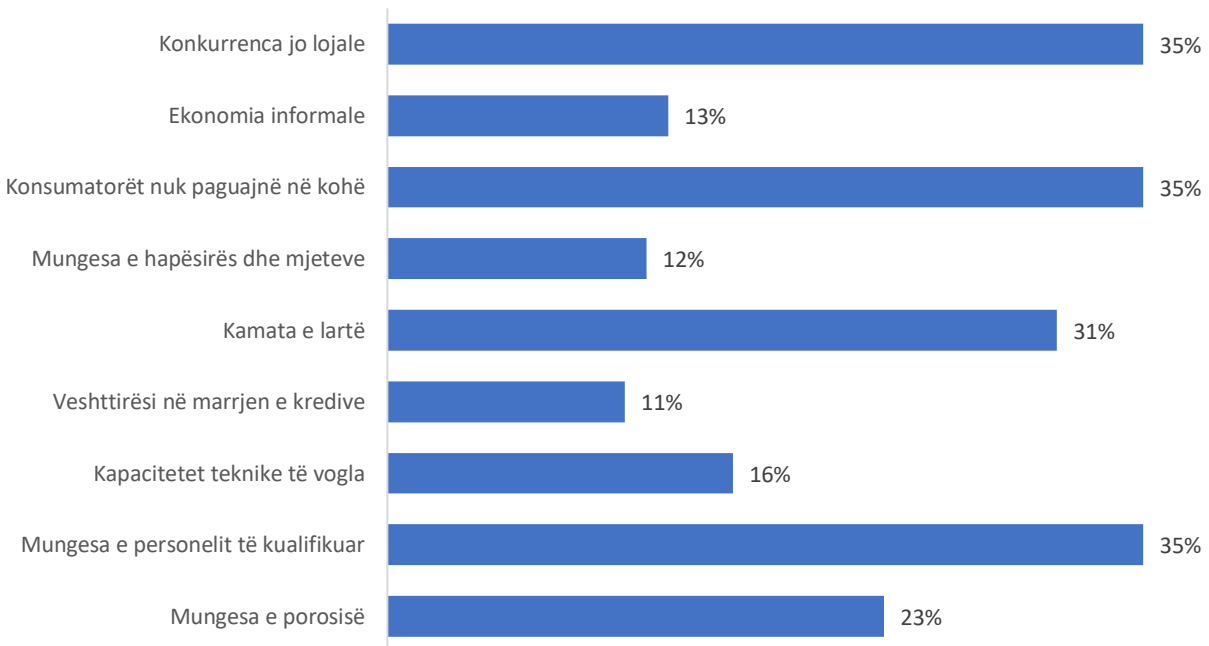
4.1. Barrierat për zhvillim të biznesit në Kosovë

Nga hulumtimi i bizneseve, janë identifikuar disa barriera dhe pengesa me të cilat ballafaqohen për zhvillimin e aktivitetit të tyre. Këto pengesa vijnë si pasojë e shumë faktorëve dhe kanë ndikim në performancën dhe funksionimin e tyre. Në baza të rezultateve të hulumtimit, disa nga këto barriera përfshijnë:

- Konkurencën joligjore: Rreth 35% e kompanive kanë deklaruar se ndeshen me një konkurrencë të pakonkurrese, duke u përballur me kompani që nuk respektojnë rregullat dhe praktikën e tregut. Kjo situatë shkakton sfida për kompanitë në përpjekjet e tyre për të rritur performancën dhe për të mbijetuar në treg.
- Mungesa e personelit të kualifikuar: Rreth 35% e kompanive kanë raportuar mungesën e personelit të kualifikuar, duke i bërë të vështirë për ta punësuar dhe përdorur burimet njerëzore të duhura për aktivitetet e tyre biznesore. Kjo mund të ndikojë në kapacitetin e tyre për të ofruar produkte dhe shërbime të cilësisë dhe për të arritur objektivat e tyre të zhvillimit.
- Mungesa e pagesës nga konsumatorët me kohë: Rreth 35% e kompanive pohuan se ballafaqohen me mungesën e pagesës nga konsumatorët e tyre në kohën e duhur, çka ka ndikim negativ në likuiditetin e tyre dhe menaxhimin e fluktuacioneve të të ardhurave.
- Kamatat e larta: Rreth 31% e kompanive deklaruan se kostoja e borxhit dhe kamatat e larta i pengojnë në zhvillimin e aktivitetit të tyre biznesor. Kjo situatë e vështirëson qasjen e tyre në burime të financimit dhe në shpërndarjen e resurseve për investime dhe rritje.

Këto barriera dhe pengesa tregojnë për sfidat reale që kompanitë ballafaqohen në kontekstin e zhvillimit të aktivitetit të tyre. Njëkohësisht, këto informacione janë të rëndësishme për tregun dhe politikën e qeverisë, pasi mund të ndihmojnë në zhvillimin e politikave dhe masave për të përmirësuar kushtet për bizneset dhe stimulimin e zhvillimit ekonomik.

Figura 22: Barrierat e të bërit biznes sipas të gjithë sektorëve

4.2. Barrierat me shtetet nga Ballkani Perëndimor

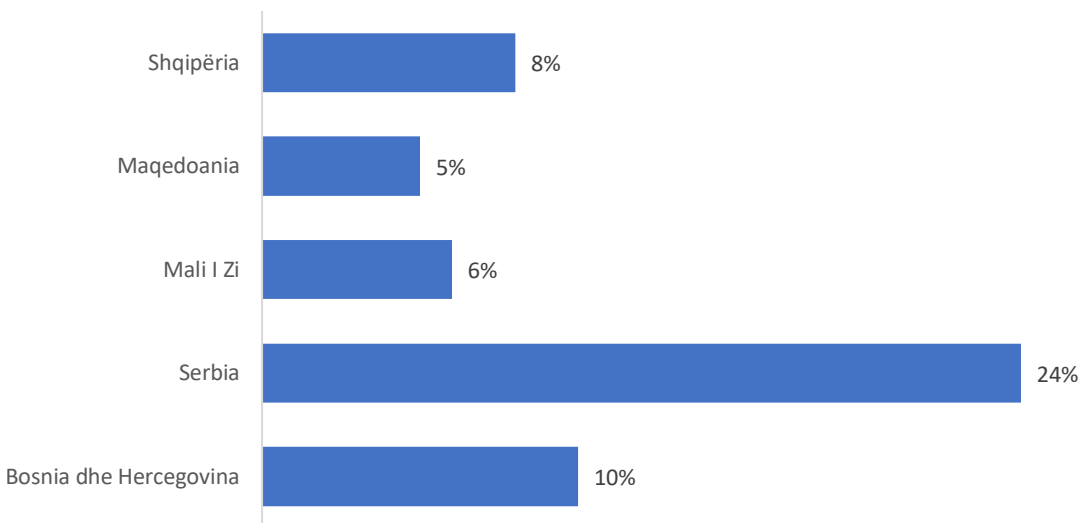
Bazuar në rezultatet e anketës, kompanitë nga Kosova përballen me disa barrierat dhe pengesa të veçanta kur kryejnë biznes me kompani nga vende të tjera në rajon. Në veçanti, rezultatet tregojnë se Serbia është një prej shteteve me të tjera me të cilat bizneset kanë të theksuara më shumë barrierat. Rreth 24% e bizneseve të anketuara kanë deklaruar se hasin pengesa dhe vështirësi në lidhje me aktivitetin e tyre biznesor me këtë shtet.

Ndryshe, Shqipëria ka një nivel më të ulët të barrierave, ku vetëm 8% e bizneseve raportuan pengesa kur kryejnë biznes me këtë vend. Maqedonia dhe Mali i Zi gjithashtu kanë një përqindje të ulët të bizneseve që hasin barrierat, respektivisht 5% dhe 6%. Bosnja dhe Hercegovina ka një nivel më të lartë të barrierave krahasuar me shtetet e tjera të Ballkanit Perëndimor, me 10% të kompanive të anketuara që tregojnë se kanë vështirësi në lidhje me biznesin me këtë shtet.

Këto informacione janë të rëndësishme për bizneset dhe politikën e qeverisë në rajon, pasi tregojnë për sfidat dhe kufizimet që ndikojnë në klimën e biznesit dhe bashkëpunimin rajonal.

Njohja e këtyre barrierave mund të ndihmojë në përmirësimin e kushteve për tregti dhe investime në Ballkanin Perëndimor dhe në uljen e pengesave për bizneset e këtij rajoni.

Figura 23: Barrierat me shtetet nga Ballkani Perëndimor

4.2.1. Barrierat tregtare të Kosovës me Shqipërinë

Nga analiza e të dhënave të marrë nga kompanitë kosovare që kryejnë aktivitete tregtare me Shqipërinë, janë identifikuar disa prej barrierave kryesore që hasin në aspektin tregtar:

- Vonesat në Terminalin e Durrësit: Një prej barrierave të shënuara prej bizneseve të Kosovës është lidhur me vonesat dhe ngadalësimet në procedurat e doganave dhe terminalin e Durrësit, që mund të shkaktojnë ritarda në transportin e mallrave dhe shpenzime të larta në zvarritje të procesit tregtar.
- Barrierat Doganore dhe Tarifore: Kompanitë kanë deklaruar se përballen me pengesa dhe shpenzime të larta në zbatimin e procedurave doganore dhe pagesave të tarifave për mallrat që importojnë ose eksportojnë me Shqipërinë. Kjo mund të ndikojë negativisht në konkurrueshmërinë dhe efikasitetin e aktivitetit të tyre tregtar.

- Mungesa e Harmonizimit të Standardeve dhe Certifikatave: Një tjetër barrierë e identifikuar është mungesa e harmonizimit të standardeve dhe certifikatave tregtare midis Kosovës dhe Shqipërisë. Kjo mund të sjellë komplikacione dhe kosto të larta në shpërndarjen e mallrave dhe njohjen e produkteve në tregun shqiptar.
- Pengesat Administrative dhe Burokratike: Disa kompani anketoare kanë theksuar pengesat administrative dhe procedurat e kohëzgjatura që hasin në përballje me autoritetet dhe institucionet tregtare të Shqipërisë. Kjo mund të krijojë vështirësi në menaxhimin e aktivitetit tregtar dhe të krijojë kosto shtesë për bizneset.
- Mosnjohja e Legjislacionit dhe Rregullimeve Tregtare: Një tjetër barrierë e përmendur është mungesa e njohjes së plotë dhe të qartësuar të legjislacionit dhe rregullimeve tregtare të Shqipërisë. Kjo mund të shkaktojë moskuptim dhe moszbatim të rregullimeve të duhura për kompanitë kosovare, duke krijuar rrezikun e ndërprerjes së operacioneve tregtare.

Këto barrierat tregtare paraqesin sfida të rëndësishme për bizneset e Kosovës në lidhje me tregtinë me Shqipërinë. Njohja e tyre është e rëndësishme për të identifikuar fushat e mundshme të përmirësimit dhe bashkëpunimit ndërmjet dy vendeve, dhe për të adresuar pengesat që ndikojnë në lëvizjen e mallrave dhe në zhvillimin e tregtisë në rajon. Kjo mund të ndihmojë në përmirësimin e klimës tregtare dhe në promovimin e bashkëpunimit ekonomik midis Kosovës dhe Shqipërisë.

4.2.2. Barrierat tregtare të Kosovës me Maqedoninë

Nga analiza e të dhënave të marrë nga bizneset kosovare që kryejnë aktivitete tregtare me Maqedoninë, janë identifikuar disa prej barrierave kryesore që hasin në aspektin tregtar:

- Vonesat në Dogana: Një prej barrierave të theksuara nga kompanitë është vonesa në procedurat doganore në kufirin e Maqedonisë. Kjo mund të shkaktojë ritarda në lëvizjen e mallrave dhe kosto të larta për bizneset në transportin dhe distribuimin e produkteve.

- **Tarifat dhe Taksat e Importit:** Bizneset kanë deklaruar se përballen me tarifa dhe taksa të larta për produktet që importojnë nga Maqedonia. Kjo nganjëherë e bën produktin e importuar më të shtrenjtë dhe i ul konkurrueshmërinë e tregtisë me këtë shtet.
- **Mungesa e Harmonizimit të Standardeve dhe Certifikatave:** Një tjetër barrierë e identifikuar është mungesa e harmonizimit të standardeve dhe certifikatave tregtare midis Kosovës dhe Maqedonisë. Kjo sjell vështirësi në njohjen e produktit në tregun maqedonas dhe shtohet kosto për kompanitë në përputhje me kërkesat e ndryshme tregtare.
- **Barrierat Teknike dhe Administrative:** Kompanitë kanë theksuar barrierat teknike dhe administrative që hasin në realizimin e transaksioneve tregtare me Maqedoninë. Këto mund të përfshijnë mungesën e informacionit dhe kohëzgjatjen e procedurave të doganave dhe institucioneve tregtare.
- **Mosnjohja e Plotë e Ligjeve dhe Rregulloreve Tregtare:** Një sfidë tjetër është mungesa e njohurisë së plotë dhe të qartësuar mbi legjislacionin dhe rregulloret tregtare të Maqedonisë. Kjo mund të shkaktojë moskuptim dhe moszbatim të rregullimeve të duhura nga bizneset, ndërsa rrezikon ndërprerjen e aktiviteteve tregtare.

Njohja e këtyre barrierave tregtare është e rëndësishme për të identifikuar fushat potenciale të përmirësimit dhe bashkëpunimit ndërmjet dy vendeve, dhe për të adresuar pengesat që ndikojnë në zhvillimin e tregtisë dhe në lëvizjen e mallrave në rajon. Kjo mund të ndihmojë në përmirësimin e klimës tregtare dhe në promovimin e bashkëpunimit ekonomik midis Kosovës dhe Maqedonisë.

4.2.3. Barrierat tregtare të Kosovës me Malin e Zi

Bazuar në analizën e të dhënave të marrë nga bizneset kosovare që kryejnë aktivitete tregtare me Malin e Zi, janë identifikuar disa prej barrierave kryesore që hasin në aspektin tregtar:

- **Tarifat e Importit dhe Taksat Doganore:** Kompanitë kanë identifikuar tarifin e larta të importit dhe taksat doganore si një barrierë kryesore për aktivitetin e tyre tregtar me

Malin e Zi. Këto tarifa dhe taksa shtojnë koston e importit dhe ndikojnë në konkurrueshmërinë e produktit në tregun malazez.

- Vonesat në Procedurat Doganore: Bizneset kanë deklaruar se përballen me vonesa dhe kthime të mallrave në procedurat doganore në kufirin e Malit të Zi. Kjo mund të çojë në humbje kohore dhe financiare për kompanitë, ndërsa pengon lëvizjen e lirshme të produkteve.
- Rregullime Teknike dhe Standardet Tregtare: Një tjetër barrierë e theksuar është mungesa e harmonizimit të rregullimeve teknike dhe standardet tregtare midis Kosovës dhe Malit të Zi. Kjo sjell vështirësi në pranimin e produkteve në tregun malazez dhe kërkon përpjekje të shtuara nga kompanitë për të përputhur produktet e tyre me kërkesat e tregut.
- Barrierat Administrative dhe Mosnjohja e Ligjeve Tregtare: Bizneset raportojnë për barrierat administrative dhe mosnjohjen e plotë të ligjeve dhe rregulloreve tregtare të Malit të Zi. Kjo mund të çojë në pengesa në realizimin e transaksioneve tregtare dhe sjell vështirësi në përputhje me kërkesat legjislative të shtetit malazez.
- Infrastruktura e Transportit: Kompanitë kanë identifikuar edhe probleme në infrastrukturën e transportit midis dy vendeve, që mund të ndikojnë në kohëzgjatjen e transportit dhe kostot e transportit të mallrave.

Njohja e këtyre barrierave tregtare është e rëndësishme për të identifikuar fushat potenciale të përmirësimit dhe për të rritur bashkëpunimin dhe hapësirën e tregtisë midis Kosovës dhe Malit të Zi. Kjo mund të ndihmojë në lehtësimin e kushteve tregtare dhe në përmirësimin e lëvizshmërisë së mallrave, duke krijuar një mjedis më të favorshëm për zhvillimin e aktiviteteve ekonomike midis dy vendeve.

4.2.4. Barrierat tregtare të Kosovës me Serbinë

Bazuar në analizën e të dhënave nga anketimi i bizneseve kosovare, disa nga barrierat tregtare më të theksuara në aspektin e marrëdhënieve tregtare me Serbinë janë identifikuar si më poshtë:

- **Barriera Doganore dhe Tarifore:** Një përqindje e konsiderueshme e bizneseve kosovare kanë deklaruar se hasin vështirësi dhe kosto të larta për të eksportuar dhe importuar mallra në Serbi për shkak të tarifave të larta dhe procedurave doganore të ngarkësimeve dhe shpërblimeve tregtare.
- **Hapësira e Tregtisë dhe Aksesimi i Tregut:** Disa kompani kosovare tregojnë se hasin probleme në lidhje me aksesimin në tregun serb, duke konstatuar vështirësi të marrjes së lejeve dhe lejeve tregtare, çka kufizon mundësinë e tyre për të ofruar produkte dhe shërbime në këtë treg.
- **Barrierat Teknike dhe Standardet Tregtare:** Kompanitë kosovare tregojnë se përballen me vështirësi në përmbushjen e standardeve tregtare dhe teknike të kërkuara nga autoritetet serbe, duke shkaktuar pengesa në krijimin e produktit të përshtatshëm për tregun e tyre.
- **Mungesa e Stabilitetit Politik dhe Rrënjësor:** Disa biznese shprehen se situata politike ndërmjet dy vendeve ka ndikim në klimën e biznesit, duke shkaktuar mosbesim dhe vështirësi në planifikimin e afateve të gjata për aktivitetin e tyre tregtar.
- **Kufizimet e Shërbimeve Financiare:** Kompanitë kosovare shprehen se përballen me kufizime dhe pengesa në lidhje me shërbimet financiare, duke përfshirë transferimet, pagesat, dhe financimin e aktiviteteve tregtare me kompanitë serbe.
- **Mosnjohja e Vulave Doganore:** Disa kompani tregojnë se hasin vështirësi në përballjen e procedurave doganore dhe në menaxhimin e dokumentacionit për import dhe eksport të mallrave në Serbi. Mosnjohja e vulave doganore mund të krijojë ritarda dhe pengesa në lëvizjen e mallrave në kufi.
- **Mosnjohja e Certifikatave të Origjinës dhe të Tjera:** Për të eksportuar produkte në Serbi, kompanitë duhet të përmbushin kërkesat e dokumentacionit të ndryshëm, përfshirë certifikatat e origjinës dhe dokumente të tjera tregtare. Mungesa e këtyre certifikatave mund të pengojë hyrjen në tregun serb dhe të krijojë pengesa në zbatimin e kontratave tregtare.
- **Mosnjohja e Tabelave të Mjeteve Transportuese:** Një përqindje e kompanive anketoare shprehen se hasin vështirësi në lidhje me tabelat dhe shenjat e identifikimit të mjeteve

transportuese në territorin e Serbisë. Kjo mund të shkaktojë komplikacione dhe ritarda në transportin e mallrave.

- Moslejimi i Hyrjes në Shtetin Serb të Produkteve me Shkrimin "Made in Republic of Kosovo": Disa biznese tregojnë se hasin pengesa në lidhje me produkte që kanë shkrimin "Made in Republic of Kosovo" në Serbi. Kjo rregullim mund të ndikojë negativisht në hyrjen dhe qarkullimin e produkteve të tyre në tregun serb.

Këto barrierat tregtare janë të rëndësishme për të kuptuar sfidat dhe pengesat që përballen bizneset e Kosovës në lidhje me tregtinë me Serbinë. Njohja e tyre mund të ndihmojë në identifikimin e fushave të mundshme për përmirësim dhe bashkëpunim ndërmjet dy vendeve, në përmbushjen e marrëveshjeve tregtare dhe në uljen e barrierave që pengojnë zhvillimin e tregtisë dhe investimeve në rajon.

4.2.5. Barrierat tregtare të Kosovës me Bosnie e Hercegovinen

Bazuar në analizën e të dhënave të marrë nga bizneset kosovare që kryejnë aktivitete tregtare me Bosni e Hercegovinën, janë identifikuar disa prej barrierave kryesore që hasin në aspektin tregtar:

- Tarifat e Importit dhe Taksat Doganore: Kompanitë kanë identifikuar tarifin e larta të importit dhe taksat doganore si një barrierë kryesore për aktivitetin e tyre tregtar me Bosni e Hercegovinën. Këto tarifa dhe taksa shtojnë koston e importit dhe ndikojnë në konkurrueshmërinë e produktit në tregun bosnjak.
- Barrierat Teknike dhe Standardet Tregtare: Bizneset kanë deklaruar se përballen me vonesa dhe pengesa në pranimin e produkteve të tyre në tregun e Bosni e Hercegovinës për shkak të barrierave teknike dhe standardet tregtare të ndryshme. Kjo sjell vështirësi në procesin e certifikimit dhe pranimin e produkteve në tregun e Bosni e Hercegovinës.
- Procedurat Doganore dhe Administrativen: Kompanitë raportojnë për vonesa dhe kthime të mallrave në procedurat doganore në kufirin me Bosni e Hercegovinën. Barrierat

administrative dhe mosnjohja e plotë e procedurave doganore ndikojnë në realizimin e transaksioneve tregtare dhe mund të rrisin koston dhe kohën e transportit.

- **Barrierat Kulturore dhe Gjuhësore:** Një tjetër barrierë e identifikuar është mungesa e njohurive gjuhësore dhe kulturore midis dy vendeve, e cila mund të pengojë kuptimin dhe komunikimin efikas midis palëve dhe të ndikojë në marrëdhëniet tregtare.
- **Rregullime dhe Ligjet Tregtare:** Bizneset kanë deklaruar për pengesat dhe vështirësitë që hasin në përputhje me rregullimet dhe ligjet tregtare të dy vendeve. Mungesa e harmonizimit të rregullimeve dhe mosnjohja e plotë e ligjeve tregtare ndikojnë në procesin e tregtisë dhe mund të krijojnë kosto shtesë dhe vonesa në transaksionet tregtare.

Njohja e këtyre barrierave tregtare është e rëndësishme për të identifikuar fushat potenciale të përmirësimit dhe për të rritur bashkëpunimin dhe hapësirën e tregtisë midis Kosovës dhe Bosni e Hercegovinës. Kjo mund të ndihmojë në lehtësimin e kushteve tregtare dhe në përmirësimin e lëvizshmërisë së mallrave, duke krijuar një mjedis më të favorshëm për zhvillimin e aktiviteteve ekonomike midis dy vendeve.

4.3. Barrierat me shtetet nga Bashkimi Evropian

Bazuar në vlerësimin e të dhënave të marrë nga bizneset kosovare që kryejnë aktivitete tregtare me Vendet e Bashkimit Evropian (BE), janë identifikuar disa prej barrierave kryesore që hasin në aspektin tregtar:

- **Rregullime dhe Standardet Tregtare të BE:** Kompanitë kosovare raportojnë për vështirësi në përputhje me rregullimet dhe standardet tregtare të BE. Harmonizimi i produkteve dhe shërbimeve me standardet e BE-së, përfshirë ato teknike dhe kualitative, mund të kërkojë përpjekje dhe investime të mëdha nga ana e kompanive për të siguruar pranimin e produkteve të tyre në tregun e BE-së.
- **Tarifat e Importit dhe Taksat Doganore të BE:** Niveli i tarifave të importit dhe taksat doganore të BE-së ndikojnë në koston e importit të produkteve nga Kosova në tregun e

BE-së. Tarifat e larta dhe procedurat doganore komplekse mund të ndikojnë në konkurrueshmërinë e produkteve kosovare në tregun e BE-së.

- Mungesa e Aksesit në Tregun e BE-së: Kompanitë kosovare raportojnë për mungesën e aksesit të plotë në tregun e BE-së për shkak të barrierave tregtare dhe kufizimeve. Në disa sektorë, si ai i agrokulturës dhe ushqimit, kërkesat për hyrjen në tregun e BE-së janë të këqija dhe e vështirësuar nga rregullimet dhe standardet e vështira.
- Rregullime Administrative dhe Doganore të BE-së: Kompanitë kosovare identifikojnë pengesa në procedurat administrative dhe doganore të BE-së. Mungesa e harmonizimit të procedurave doganore dhe administrativen ndikojnë në koston dhe kohën e transportit dhe të realizimit të transaksioneve tregtare me Vendet e Bashkimit Evropian.
- Barrierat Teknike dhe Normat e Sigurisë të BE-së: Në disa sektorë të veçantë, si ai i prodhimit industrial dhe teknologjisë, kompanitë raportojnë për pengesa në përputhje me standardet teknike dhe normat e sigurisë të BE-së. Kjo mund të ndikojë në aftësinë e tyre për të eksportuar produktet në tregun e BE-së dhe për të përmirësuar konkurrueshmërinë e tyre.

Njohja e këtyre barrierave tregtare është e rëndësishme për të identifikuar fushat potenciale të përmirësimit dhe për të rritur bashkëpunimin dhe hapësirën e tregtisë midis Kosovës dhe Vendeve të Bashkimit Evropian. Kjo mund të ndihmojë në lehtësimin e kushteve tregtare dhe në përmirësimin e lëvizshmërisë së mallrave, duke krijuar një mjedis më të favorshëm për zhvillimin e aktiviteteve ekonomike midis dy palëve.

5. Deklarata e Përgjithshme dhe konkluzione

Ky studim të monitorimit të bizneseve ka përfshirë rreth 500 kompani nga sektorët e prodhimit, ndërtimit, shërbimeve, tregtisë me pakicë dhe tregtisë me shumicë në Kosovë. Qëllimi i këtij hulumtimi ishte të vlerësonte situatën ekonomike të kompanive, synimet dhe pritjet e tyre për tremujorin e parë të vitit 2023 dhe të ardhmen e afërt.

Rezultatet kryesore të nxjerra nga ky studim tregojnë se gjendja e përgjithshme e biznesit konsiderohet e favorshme për kompanitë kosovare. Megjithatë, kompanitë në sektorin e shërbimeve, tregtisë me pakicë dhe tregtisë me shumicë kanë shprehur më pak kënaqësi me gjendjen aktuale të biznesit, ndërsa sektorët e ndërtimit dhe prodhimit janë sektorët ku kompanitë janë më të kënaqura. Kjo kënaqësi e tyre në këto dy sektorë është ndikuar nga kushtet e mira klimatike gjatë tremujorit të parë të vitit 2023.

Gjithashtu, rezultatet e studimit kanë identifikuar edhe disa barrierat të rëndësishme që përballen kompanitë. Mungesa e mjeteve financiare është pengesa kryesore që kompanitë hasin, veçanërisht në sektorin e tregtisë me pakicë, tregtisë me shumicë dhe sektorin e prodhimit. Normat e larta të interesit, vonesat në pagesa nga konsumatorët dhe mungesa e stafit të kualifikuar janë ndër barrierat tjera të rëndësishme që ndikojnë në aktivitetin e tyre. Ekonomia informale, kostoja e lartë e energjisë elektrike, mungesa e profesionalizmit në institucione publike, procedurat doganore dhe fuqia blerëse e vogël janë gjithashtu konsideruar si pengesa të tjera që ndikojnë në funksionimin e bizneseve kosovare.

Për të përmirësuar situatën dhe klimën e biznesit në vend, kërkohet një partneritet i fortë mes komunitetit të biznesit dhe qeverisë. Bashkëpunimi dhe orientimi i qeverisë në favor të bizneseve ka krijuar një ambient më të mirë dhe më të favorshëm për zhvillimin e aktiviteteve tregtare në Kosovë. Për të adresuar barrierat dhe sfidat e identifikuar, është e nevojshme të punohet në harmonizim të rregullimeve dhe standardizimeve, rritje të profesionalizmit në institucionet publike dhe ulje të kostos së energjisë elektrike, si dhe të përmirësohet qasja e bizneseve ndaj financimeve dhe kapacitetit të tyre të punës.

ODA EKONOMIKE | KOSOVA CHAMBER
E KOSOVËS | OF COMMERCE

Departamenti për Analiza dhe Komunikim Strategjik

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara ©2023
Oda Ekonomike e Kosovës

ODA EKONOMIKE | KOSOVA CHAMBER
E KOSOVËS | OF COMMERCE

Rr. Nëna Terezë, Nr.20
10000 Prishtinë, Republika e Kosovës
info@oek-kcc.org, www.oek-kcc.org